

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1674

Cap. 13. Cento Lutheranus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

ficio majus suis popularibus reddi potuit. Nunc cum ab avita majorum religione descitum sit, majorque pars Saxonum à Carolo Magno ad Lutherum & Calvinum transferit, haud aliud votum est nostrum, quam ut corda Patrum convertantur ad filios, & filiorum ad Patres; & quas gentes Spiritus sanctus congregavit in unitatem fidei, has ad unam Christi Ecclesiam, uniusque religionis concordiam revocet: nec enim extra illam salus promissa est.

Hoc cum Scripturæ & Concilia, tum Patres nos docent. Augustinus Epist. 151. ad populum factionis Donatistarum: *Quisquis ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod à Christi unitate disjunctus est, non habet vitam, sed ira Dei manet super eum.* Quo judicio, Ambrosius in c. 17. Lucæ, tria genera hominum à consortio magnæ illius cœnæ pronuntiat excludi, *Gentilium, Judæorum, & hereticorum.* Formidabile illud quod S. Fulgentius scribit c. 38. & 39. *Firmissimè tene, & nullatenus dubita, quemlibet hereticum, & schismaticum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizatum, si Ecclesia Catholica non fuerit aggregatus, quantascunque eleemosynas fecerit, etsi pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse salvari: omni enim homini, qui Ecclesia Catholica non tenet unitatem, neque Baptismus neque eleemosyna, quamlibet copiosa, neque mors pro Christi nomine suscepta, proficere poterit ad salutem, quamdiu in eo heretica & schismatica pravitas perseverat, quæ ducit ad mortem.*

CAPUT XIII. CENTO LUTHERANUS,

SEU

Lutherana Religio, in quantum Lutherana, ex antiquis et damnatis hæresibus est composita, et consarcinata.

Absolvimus Carolum M. Romano-Catholicum, quem adversarius nobis per mixturam religionis Catholico-Lutheranum facere voluit. Primum nullam dicit compositionem diversæ religio-

religionis, quando Romana & Catholica religio una atque eadem prorsus est, ut supra lib. 1. c. 8. demonstratum est. Alterum fœdam dicit mixturam veritatis cum falsitate; nec aliud est, quàm aurum cum luto commiscere, eundemque Carolum velle optimum Catholicum, & pessimum simul hæreticum facere. Quod sanè tanto calumniosius & injuriosius est asserere de *Orthodoxo Imperatore* (quo titulo sepulchrum ejus inscriptum est) quanto certius constat Lutheranam religionem, in quantum dissidet à Catholicis, nihil esse aliud (ut verbo Lessij utar) quàm *colluviem antiquarum, & damnatarum hereseôn*. Id nunc, reflexo in te totius tuæ scriptiõis argumento, quomodo se habeat, per inductionem, quod certissimum est probandi genus, demonstramus.

I. Docet Lutherani cum suo Luthero: *Solâ fide justificari homines, eamque sufficere ad salutem; nec proinde opera bona ad salutem necessaria esse*. At hæc fuit hæresis *Simonis magi*, teste Irenæo lib. 1. c. 20. Eadem deinde fuit hæresis *Eunomij, & Eunomianorum*, quæ secta *Arianorum* erat, circa annum Christi 360. uti hoc D. Augustinus scribit lib. de hæresibus, hæresi 54. & in alijs libris, quibus multum hanc hæresim oppugnat, ac detestatur.

II. Docet Lutherus: *Nullam esse homini libertatem arbitrij*, idque Lutherus assert. 36. affirmat esse præcipuum suæ religionis fundamentum. At illa fuit olim hæresis *Simonis magi* teste Clemente lib. 3. Recog. fuit deinde *Valentini* hæresiarchæ, & *Manichæorum*, teste Augustino hæresi 11. & hæresi 41. teste quoque Hieronymo in Prologo contra Pelagianos: *Manichæorum est damnare naturam, & liberum auferre arbitrium*. Eadem postea hæresis fuit *Wiclefij*, ut constat ex Concil. Constant. sess. 8.

III. Docet Lutherus: *Legem Dei esse impossibilem*. Nam lib. de libertate Christianâ inquit: *Æquè impossibilia nobis sunt omnia præcepta, atque illud unum, Non concupisces*. Idem Augustana confessio docet art. 6. Idem Apologia titulo de impletionem legis: idem *Melanchthon* in locis, *Kemnitius*, & passim Lutherani, perinde ut *Calvinus* etiam lib. 3. instit. c. 14. Sed hæc olim fuit hæresis *Pelagianorum*, aliorumque hæreticorum, aut impiorum Christianorum: contra quos *Arausicanum* Concilium, *Basilii*, *Chrysost.*, *Hieronym.*, *Augustinus*, alijque Patres scripserunt. Imò *S. Cyrillus* lib. 3. contra Julianum asserit, præceptum *Non concupisces*, quod omnium difficillimum judicatur, per gratiam Dei servari posse.

IV. Do-

IV. Docet Lutherus lib. de captivitate Babylonica: *Habenti fidem, nihil obesse peccata, quantumlibet multa & gravia illa fuerint, quod horum omnium malitia non imputetur credenti.* Hoc illud Lutheri lib. citato cap. de Eucharist. *Tam dives est Christianus homo, ut non possit perire, etiamsi velit, quantumcumque malè vivat, nisi nolit credere.* Idem Lutherani docent ex iustitia sua imputativa. Verùm hæc ipsa fuit hæresis *Eunomianorum*, Basilidis & Carpocratis teste Irenæo lib. 1. c. 23. & 24. Sanè de Eunomianis S. Augustinus lib. de hæresibus c. 54. testatur eos docuisse: *Non posse ulla peccata homini nocere, modo fidem habeat.* Additque lib. de fide & operibus hanc hæresin à tempore Apostolorum exortam esse, contra quam ob id cæteri Apostoli Epistolas suas intenderint.

V. Docet Calvinus, & Lutherus: *Deum esse causam peccatorum.* Calvinus lib. 1. instit. c. 18. Lutherus lib. de servo arbitrio, Melancthon Comment. in c. 8. ad Rom. Uterque enim scribit, ita prodicionem Judæ, uti conversionem Pauli fuisse opus Dei. Hæc verò fuit hæresis *Florentini*, quam idcirco Irenæus apud Eusebium lib. 5. c. 20. dicebat plus esse quàm hæresin: idem Simoni mago attribuitur à Vincentio Lerinenfi.

VI. Docet Lutherus, Melancthon, & passim Lutherani: *Peccatum originale esse ipsam corruptionem naturæ, sive concupiscentiam, qualis remanet in renatis; nec tolli per Baptismum.* Uti hæc multis à Bellarmino refutantur lib. 5. de amiss. gratia, & statu peccati c. 4. & 5. & lib. 4. de notis Ecclesiæ c. 9. alijsque Catholicis Theologis: atque hæc ipsa fuit hæresis *Procli* hæretici apud Epiphanium hæresi 64. *Messalianorum* apud Theodoretum lib. 4. de fabulis hæreticorum.

VII. Docet Lutherus cum suis: *Inter Episcopum & Presbyterum nullum esse discrimen: eademque potestate præditos esse Sacerdotes seu comministros, quàm Episcopos.* Lutherum secutus Kemnitius in Exam. Concilij Tridentini ad sess. 23. Calvinus lib. 4. c. 4. ac passim Calvinistæ cum Lutheranis. Hæc vero antiqua est *Aërij & Aërianorum* hæresis teste Epiphanio hæresi 75. & Augustino lib. de hæresibus c. 53.

VIII. Lutherus ultrò progressus docuit: *Omnes Christianos nasci Sacerdotes, nixu illo Petri dicto: Vos genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta.* Proinde non aliud requiri ad Sacerdotium, quàm electionem populi, & deputationem Magistratus. Hinc assertionem 13. (quæ una est ex ijs, quas Leo X. Pontifex damnavit) Lutherus proficitur a quæ
mulic

mulierem posse absolvere à peccatis, atque *Episcopus*, aut ipse *Papa Romanus*. Et quid hæc hæresis aliud sapit, quàm *Pepertianorum* hæresin? de quibus Augustinus lib. de hæresibus cap. 27. *Tantum dant mulieribus principatum, ut Sacerdotio quoque apud eos honorentur.*

IX. Lutherus, & Lutherani ex septem Ecclesiæ Sacramentis, duo reliquerunt Baptismum, & Eucharistiam, reliqua sustulerunt: sed duo illa Sacramenta non sine magno vulnere reliquerunt suis. Nam primò, Baptismo primarium effectum detraxerunt, remissionem videlicet peccati originalis: tum quòd peccatum, originale ponant in concupiscentia, quæ Baptismo non tollatur; tum quòd primarium hujus Sacramenti effectum attribuant fidei justificanti tam in pueris, quàm in adultis. Alterum cum *Messalianis* hæreticis, alterum cum *Eunomianis* commune habent, ut supra relatum est. Deinde in Eucharistiæ Sacramento Lutherani docent Christum tantum præsentem esse in sumptione, quæ *Nestorianorum* hæresis fuit, docentium: *in Eucharistia non manere corpus Christi, si servetur in aliterum diem.* Quos ob id Cyrillus Epistola ad Calosirium insanire scribit. Ne quid hîc dicam de potestate Ordinis sublata à Lutheranis, cujus defectu nihil conficiunt in cœna sua: quo in genere plerosque antiquos hæreticos habent auctores.

X. Lutherus Sacramentum Confirmationis sustulit, lib. de Captivitate Babylonica. Lutherum secutus Melancthon *in lucis*, & in capite de Confirmatione, ac cæteri Lutherani; Calvinus lib. 4. instit. c. 19. & cum eo Calvinistæ. Hujus verò hæresis auctores habent primò *Novatianos* teste Theodoretò, lib. 3. de hæret. fabulis: additque ob id *Novatianos* in Ecclesiam receptos, solitos fuisse inungi à Patribus. Eadem *Donatistarum*, & *Arianorum* hæresis fuisse censetur: quos constat ex Optato Milevitano Chrisinatis fuisse contemptores. Post illos, *Waldenses*, teste Æneâ Sylvio in hist. Bohemica c. 35. Demum *Wiclef*, & *Wiclefistas*, qui teste Thomâ Waldensi, unctionem Chrisinatis abjecerunt.

XI. Lutherus, & Lutherani Pœnitentiæ Sacramentum sustulerunt. Idem fecerunt *Novatiani*, de quibus Theodoretus lib. 3. de fab. hæreticorum: *Novatiani Pœnitentiam à suo conventu arcent penitus.* Docēbant nimirum nullam esse in Ecclesiâ potestatem reconciliandi, præter Baptismum, quod Lutherani soli fidei suæ justificanti tribuunt, neque ipsi quidem Baptismo hanc potestatem relinquunt, tanto Novatianis

QQQQ

piores.

peiores. Quam hæresin idcirco acerrimè oppugnarunt SS. Patres, Cyprianus, Pacianus, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, alijque eorum temporum scriptores.

XII. Lutherus sustulit ex Ecclesia sacræ Unctionis Sacramentum, *lib. de Captivitate Babylonica*. Ac tametsi ritum adhuc probavit, post tamen Lutherani cum Sacramento ritum etiam proscribere, ridetque hunc Kemnitius in 2. parte Exam. Melanchthon in locis tit. de extrem. unct. Brentius in Confess. Wirtenb. Magdenburgenses, & passim Lutherani omnes cum Calvinistis. At hujus suæ hæresis auctores habent primum Waldenses, de quibus Aeneas Sylvius de orig. Bohem. 2. Albigenses teste Antonino p. 4. tit. II. c. 7. Wiclesum hæresiarcham, teste Waldensi lib. 4. Trialogi c. 25.

XIII. Sustulit Lutherus Ordinationem ex numero Sacramentorum, & cum eâ omnem potestatem Ordinis & Jurisdictionis. Lutherum secuti Kemnitius ceterique Lutherani: in hac hæresi tot auctores habet Lutherus, quot hæresiarchas & hæreticos, nam extra Catholicam Ecclesiam nullum est verum Sacerdotium, nec potestas Ordinis præter eos, apud quos aliquamdiu permansit successio. Inde Cyprianus epist. 6. *Dicimus omnes omnino schismaticos, & hæreticos nihil habere juris ac potestatis in Ecclesia*. Ordinis quoque Sacramentum sustulerunt Messaliani, asserendo, in Clericorum ordinatione Spiritum S. non suscipi, teste Damasceno de hæret. Idem Tanchelinus hæreticus docuit, cujus nefariam hæresin S. Nortbertus damnavit, ita auctor vitæ S. Nortberti.

XIV. Lutherus postquam Matrimonium sustulit ex numero Sacramentorum, docuit Matrimonium non modò ob fornicationem, sed ob alias etiam multas causas quoad vinculum dissolvi posse, ita libro à se scripto in caput 7. I. ad Corinth. item in alio libro de causis Matrimonij. Lutherum secutus Melanchthon in locis Theologicis, Kemnitius in 2. p. exam. de quibus Bellarm. lib. I. de Matrimonio c. 15. Hujus erroris patronos habet Lutherus Græcos schismaticos, qui postquam à Romana Ecclesia desciverunt, idem docuerunt: Testis Guido in *summa de hæreticis*. Huic errori annectit Lutherus alium, docetque in c. 7. ad Corinth. I. statum Matrimonij Virginitate præstantiorem esse: *Oportet, inquit, admittamus mulierem conjugatam coram Deo præstare Virginitatis*: additque statum conjugalem in comparatione cum statu religioso-

rum

rum esse *aurum*, religiosorum verò *lutum*. Similia habet Augustana confessio art. 23. Hinc exosus & proscriptus est apud Lutheranos *cœlibatus Cleri*. At hæc *Joviniani* est *hæresis*, jam diu damnata: quanquam is hocce duos status æquales tantum inter se merito dicat, quâ falsâ doctrinâ aliquot Sanctimonialia ad nuptias seduxit: Testis hujus Hieronymus *lib. 1. & 2. contra Jovinianum*, Augustinus *lib. de hæres. c. 82*. Deinde hæc ipsa *Vigilantiæ* est *hæresis*, qui docuit omnes Ecclesiasticos debere esse uxoratos, teste Hieronymo *lib. adversus Vigilantium hæresiarum*.

XV. Docet Lutherus Ecclesiam per mille annos defecisse à fide, ac solum penes occultos quosdam, & justos remansisse, qui non consenserunt Pontificum, & Episcoporum doctrinæ: illam verò Ecclesiam visibilem quæ sub Papa, Episcopis, Clericis ac Monachis fuit, & totam illam Catholicorum multitudinem falsam fuisse Ecclesiam. ita Lutherus *lib. de sermo arbitrio ad Erasmus*, *lib. contra Catharin.* & *libro de abroganda Missa*. Ita *Magdenburgenses*, *Philippus Melancthon*, *Brentius*, & omnes Lutherani cum *Calvino* & *Calvinistis*. Atqui hæc hæresis fuit *Donatistarum* asserentium, Ecclesiam ex solis justis constare, eamque ex toto orbe terrarum periisse, & insola Africa remansisse, teste Augustino *lib. de unitate Ecclesie cap. 12*. Optato Milevitano, alijsque Patribus.

XVI. Nullum in Ecclesia Catholica Lutherus magis est infectatus & detestatus, quàm Romanum Pontificem: & quem Catholici *Vicarium Christi*, & *Petri successorem* colunt, ille inter cæteras & immanes calumnias *Antichristum* esse docuit, *lib. de tractatione temporum*, in *assert. art. 28. 36.* & passim in omnibus scriptis suis: quâ etiam maledicentiâ *Primum Petri*, ac *Sedem Romanam & Apostolicam* tractat. Lutherum secuti *Magdenburgenses Centuria 1. lib. 2. c. 4.* *Illyricus de Primatu Ecclesie*, *Chytræus in cap. 9. & 13. Apocalypsis*, & passim Lutherani cum *Calvino lib. 4. Instit. c. 7.* & *Calvinistis*: atqui hæc ipsa fuit *Donatistarum* rabies & hæresis, qui Pontifices Romanos & Episcopos appellabant *Phariseos*, ac sedem Romanam calumniabantur esse *cathedram pestilentie*, teste Augustino *lib. 2. contra Petilianum c. 51. & 61. lib. 3. cap. 40. Epistola 163.* & alibi passim; idem furor fuit *Berengarij hæresiarchæ*, qui Romanum Pontificem solitus appellare *Pompificem* & *Pulpificem*; idem *Waldensium*, qui Romanam sedem *purpuratam meretricem*; idem *Wiclefij*, & *Wiclefistarum*, qui *synagogam satana* vocabant. Oppone his *SS. Patres*

QQQQ 2

tam

tam magnificè de Romano Pontifice scribentes, & videbis quo spiritu hæresis, & Lutherani agantur.

XVII. Lutherus institutum Monachorum, & vota Religiosorum ubique damnat, *lib. de votis Monasticis*, in obscuro Epithalamio suo, imo in cap. 7. ad Corinth. 1. scribit, qui calibem vitam in Monasterijs ducunt, eos omnes *idolo Moloch* corpora sua cremare: Lutheri inhaerent Lutherani omnes, quod velex confessione Augustana *art. 6. de votis Monachorum*, & Apologiâ nulli obscurum esse potest. Quos verò hujus hæresis antesignanos habent? nisi *Circumcelliones* hæreticos, de quibus Augustinus, in *psalmum 132.* calumniantes hoc vitæ genus, dicentesque: *Quid sibi vult Monachorum nomen?* Deinde *Donatistas*, de quibus idem Augustinus *lib. 3. adversus Petilianum cap. 4.* Perrexit ore maledico Donatista ille in vituperationem *Monasteriorum & Monachorum*, etiam me arguens, quòd hoc vita genus à me institutum fuerit. Postea *Arianos*, qui tunc Ruffino *lib. 11. historia c. 3.* in Monachos, & Anachoretas primam rabiem effudère. Horum dux *Lucius Arianus* episcopus, *Arma furoris in monasteria convertit, vastat eremum, & bella quiescentibus inducit mille simul, aut eo amplius viros per solitudinem dispersos oppugnat & mactat.* Solus ibi Lutherus deerat, *Lucij* satelles. Quid nisi *Valentem* Arianum Cæsarem, quid nisi *Copronymum* in sanctos Monachos debauchantem hæresis vestra desiderat? aut *Wiclefum* Lutheranorum tubam, qui Monachorum & religiosorum Ordines non nisi à diabolo in Ecclesiam introductos docuit, qui Augustinum, Benedictum, Bernardum ad inferos usque damnatos scripsit, quòd aut Monachi, aut Monachorum Patres fuerint. Hi vestri Doctores & Patroni. Contrà, si Catholicos consulas, tot præcones hujus cælestis vitæ, quot sanctos Patres; tot antiquitatis testimonia, quot per orbem Catholicorum cænobia; tot sanctimonix exempla, quot Sanctorum fidera, & Ecclesiæ lumina aspicias.

XIIX. Lutherus Sacrificium Missæ abrogavit, non alio, (ut ipse fatetur) magistro & doctore, quàm diabolo, à quo in disputatione convictus fuit: inde *libro de abroganda Missa, lib. de Missa privata*, Missam vocat *commentum Papisticum, abominationem, sacrilegium, & idololatriam.* Lutherum in abroganda Missa secuti sunt omnes Lutherani, & Calvinistæ cum suo Calvino. Quos verò hujus hæresis auctores ante se habent,

habent, nisi primùm *Donatistas*? quos S. Augustinus lib. 2. & 3. contra *Petilianum*, Epistola 163. Optatus Milevitanus lib. 2. & 6. contra *Parmenionem*, & historici scribunt *fregisse altaria*, *spoliasse Ecclesias*, *sacros calices quibus sacrificatum*, *vendidisse*, *sacrum Chrisma projecisse*. Similiter sacrificium Missæ improbarunt *Pseudoapostolici*, *Bogomili*, *Waldenses*, *Lollardi*, *Wiclef*, teste Euthymio, Petro Cluniacensi, Trithemio in Chron. Hirsa. Demum magnum patronum habebunt in *Antichristo*, qui Dan. 8. & 12. *Juge hoc Sacrificium ablaturus* scribitur. Testantur id Patres, & interpretes.

XIX. Lutherus ex verbo Dei scripto, & Canone Scripturæ sultulit librum Tobie, Judith, Sapientiam, Esther, Ecclesiasticum, Libros Machabæorum: ex novo testamento Epistolam ad Hebræos, secundam Petri, duas Joannis postremas, Epistolam Judæ, & Jacobi, Apocalypsin. Quanta strages! Ex Evangelijis solùm S. Joannis probavit esse pulchrum, tanquam cætera facilè rejecturus. Luthero passim in hærent Lutherani. Quos hic ex antiquis hæreticis habent duces? *Ebionitæ* solùm Evangelium S. Matthæi, *Cherintij* solùm Marci, *Marcionitæ* solùm Lucæ recipiebant: *Alogiani* Evangelium S. Joannis, *Ebionitæ* Epistolas S. Pauli abiciebant: *Manichæi* teste Augustino de bono Pers. ita Scripturas accipiebant, ut suo quodam privilegio, imò sacrilegio, sumerent quod vellent; abjicerent quod nollent. Ijdem Evangelia novi Testamenti docebant scripta esse ab impostoribus, quos S. Augustinus ex perpetua Ecclesiæ traditione refutat, & Canonem nostrum lib. 2. de doct. Christ. c. 8. percenset.

XX. Lutherus verbum Traditum, omnesque Traditiones tollit, & solis Scripturis omnia vult contineri, quæ credantur aut servantur. Nam ita in cap. 1. ad Galatas: *Neque alia*, inquit, *doctrina in Ecclesia tradi, aut audiri debet, quam purum verbum Dei*, hoc est, *sancta Scriptura*; *Doctores, vel auditores alij cum sua doctrina anathema sunt*. Lutherum sequuntur *Brentius*, *Kemnitius*, *Hammelmannus*, & passim omnes Lutherani, & Calvinistæ cum suo Calvino lib. 4. Instit. c. 8. Quibus accedit Augustana confessio cum Apologia. Verùm hæc eadem fuit hæresis *Arianorum*, ut constat ex D. Augustino lib. 1. contra *Maximum*. Eadem fuit *Nestorij*, *Dioscori*, & *Eutichetis*, ut habetur in septima Synodo *Actione 1.*

XXI. Docet Lutherus non esse purgatorium, nec orandum pro mor-

tuis.

tuis.

tuus. Ita Lutherus lib. de abroganda Missa, & lib. ad Waldenses: Cum, inquit, negatis purgatorium, damnatis Missas, Vigiliis, canobis, monasteria, & quicquid per hanc imposturam erectum est: qua per omnia etiam probo. Lutherum sequuntur Centuriatores, Philippus Melancthon de satisfactione, Brentius in Confess. Wirtenb. de Purgatorio, & passim omnes Lutherani cum Zwinglianis, Calvinistis, & anabaptistis. At hæc fuit hæresis Aërij teste Epiphanio hæres. 75. Augustino hæres. 53. Docuit enim Aërius viventium Sacrificia, orationes, elemosynas, & jejunia nihil prodesse defunctis. Hæc postea hæresis fuit Waldensium, teste Gvidone in summa de hæret. & B. Antonino 4. p. tit. 11. c. 7. Eadem fuit Apostolicorum apud S. Bernardum serm. 66. in Cant. Eadem Petro-Brusianorum fuit, teste S. Bernardo Epist. 240. Petro Cluniacensi Epist. ad Episcopos. Eadem Wiclefistarum fuit teste Bernardo Lutzenburgenfi.

XXII. Docet Lutherus: Sanctos nec colendos nec invocandos esse. Imò Lutherus serm. de Natali B. Virginis audacter scribit: Senon plurius facere preces B. Virginis, quam cujuslibet e populo, propterea quod omnes æquè sancti & justi sint, atque ipsa Virgo Maria, ceterique Divi, quantumvis magni. Hanc præterea falsam doctrinam, tum alibi, tum libro ad Waldenses tradit Lutherus: quam sequitur Apologia Augustanæ Confessionis art. 21. Brentius, Magdenburgenses: quod commune omnium Lutheranorum est dogma, cum Calvino & Calvinistis, reliquisque sectarijs. Prima de cultu Sanctorum fuit hæresis Eustathij apud Socratem lib. 2. c. 33. Eunomij, & Vigilantij apud Hieronymum, Claudij Taurinensis, apud Ionam Episcopum Aurelianensem, Wiclef apud Thomam Waldensem tom. 3. de Sacram. tit. 13. Altera de invocatione Sanctorum fuit denuò hæresis Vigilantij hæresiarchæ asserentis, post mortem nullius pro alio orationem exaudiri, ideoque Sanctos mortuos non orare pro vivis; Testis est Hieronymus lib. adversus Vigilantium. Apertius hanc hæresin professi sunt Henriciani, Petro-Brusiani, Apostolici, Wiclef, & Wiclefista, Taborita, Hussita, de quibus S. Bernardus, B. Antoninus, Thomas Waldensis, Aeneas Sylvius, alijque scriptores.

XXIII. Docuit Lutherus: Reliquias Sanctorum non esse venerandas. Nam in serm. de Cruce aperte profitetur Reliquias esse fidelium seductiones, altissimèque sub terram esse condendas. Quam doctrinam cæteri postea Lutherani arripuerunt, & in hanc diem mordicus retinent: sed

sed & illa antiqua *Eunomij*, & *Vigilantijs* fuit hæresis, teste Hieronymo lib. contra *Vigilantium*, & post illos *Constantini Copronymi*, qui teste Suida in ejus vita, iussit omnes Sanctorum Reliquias aboleri. Eadem hæresi laboravit *Claudius Taurinensis*, ut scribit *Ionas Aurelianensis lib. 1. de cult. imag.* Eandem & *Wiclef* resuscitavit.

XXIV. Damnant Lutherani cultum Imaginum, ex quo *Carolo-stadius* Lutheri discipulus hunc primum improbavit, teste *Cochlæo*: accessit *Lutherus*, eundemque cultum improbavit, post ceteri ferè Lutherani omnes cum *Melanchthone*, & *Magdenburgensibus*. Atqui hæc *iconomachorum* fuit hæresis, sub *Leone Isauro* & *Copronymo*, teste *Zonara*, *Cedreno*, *Nicephoro*, & Synodo VII. Nicænâ. Post illos *Claudius Taurinensis* Ludovico Pio Imp. imagines, & Cruces omnes è templis sustulit; homo imperitus & superbus, ut *Ionas Aurelianensis* hæc scripsit. Inde sopita hæc hæresis jacuit ad tempora *Lutheri*.

XXV. Docet *Lutherus* nullâ lege Ecclesiasticâ obligari fideles ad certa quædam jejunia, nec ad ciborum abstinentionem: Docet id *Lutherus* de libertate Christiana, *Melanchthon* in *Apologia Augustanæ confessionis* art. 26. *Brentius* in *Confessione Wirtenbergenſi*, ac Lutherani omnes cum *Calvino* & *Calvinistis*. Hinc abrogarunt *Quadragesimam* cæteraque Ecclesiæ jejunia. Et quos hîc alios habent auctores, quàm *Eustathianos*, & *Aërianos* hæreticos jejunia damnantes? teste *Socrate lib. 2. Hist. c. 33.* *Epiphanio hæresi 75.* cæterosque hæreticos?

XXVI. *Lutherus* post sublatam *Clavium* potestatem sustulit quoque confessionem peccatorum Sacerdoti faciendam: nam libro de *captivitate Babylonica* docet, non posse eam probari ex *Scriptura*. 2. Non esse necessarium omnia confiteri Sacerdotibus; *Serm. de Confess. & Euch.* docet eam à *Papa* esse institutam, ita *Melanchthon* in *Apologia* & Lutherani passim, sed hæc ipsa est hæresis *Montanistarum* & *Novatianorum*, de qua *Hieronymus* ad *Marcellam*, deinde *Wiclef*, *Flagellantium*, & aliorum hæreticorum.

XXVII. *Lutherus* Christianos ab omni lege Ecclesiastica absolvit, nam ita lib. de *Captivitate Babylonica*: *Christianis nihil in ullâ re legum imponi potest, sive ab hominibus, sive ab Angelis, nisi quantum volunt: liberi enim sunt ab omnibus* Lib. de falso statu Ecclesiast. *Nulla, inquit, est potestas Ecclesiastica.* At hæc *Lampetianorum* fuit hæresis, teste *Damasceno*

mascono de hæresibus. Eadem *Begardorum* teste Clemente V. de hæres. Eadem *Joannis Hus*, & *Hussitarum* fuit art. 12. damnata in Concil. Constantiensi.

XIIX. Lutherus iudicium Ecclesiæ in controversijs fidei, Conciliorum, & Patrum auctoritatem rejicit: hinc libro ad Regem Angliæ scribit: *se non curare mille Augustinos, mille Cyprianos*. Et quàm contemptim de singulis censet? Hic omnium Lutheranorum & sectariorum est error & hæresis, dum suomet iudicio subnixi Scripturas ad hæreses suas detorquent. Hæc *Arianorum* & omnium antiquorum perversitas fuit. Hoc seminarium omnium hæreseôn.

XXIX. Lutherus sustulit Hierarchiam Ecclesiæ, potestate regendi Ecclesiam à Pontifice & Episcopis ad sæculares Principes translata, id cùm plurimis in locis, tum lib. de Captivitate Babylonica docet: *Dico itaque: neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet jus ullius syllabæ constituendæ. Papatus nihil aliud est, quàm regnum Babylonis, & veri Antichristi*. Quæ infania fuit omnium hæresiarcharum & hæreticorum: unde tot hæreses enatæ, quot hæreseôn capita; & tot hæreses, quotquot se ab Ecclesiæ Hierarchica potestate & iudicio subtraxerunt.

XXX. Lutherus proscripsit ex Ecclesia Cœlibatum, jure Apostolico sacris Ordinibus annexum, & liberum fecit matrimonium Clericis non modò ante sacros Ordines, sed post eosdem etiam susceptos, tam Episcopis, quàm Sacerdotibus, & quod multo fœdius est, etiam Monachis & Monialibus post solemnem perpetuæ castitatis professionem, idque depravatissimo suo exemplo. Quod vel ipsi Saxonix Duci, & Lutheranis principiò displicuit: uti hæc risit Erasinus epistolâ ad Danielem Mauchium Ulmanum: *Montini lepidissimis literis nescio an vacet nunc respondere: Nuntiabis illi rem letam: Lutherus, quod felix faustumq; sit, deposito Philosophico pallio duxit uxorem, ex clara familia Borna, puellam eleganti formâ, natam annos XXVI. sed indotatam, & quæ pridem desierat esse Vestalis. Atque ut scias, auspiciatas fuisse nuptias, pauculis diebus post decantatum Hymenæum, nova nupta peperit*. Paucis Justus Baronius in opere de Præscript. *Lutherus heri Monachus, hodie sponsus, cras maritus, perendie pater*. Sed quos hujus perversi dogmatis habuit auctores? nisi Vigilantium & Jovinianum, & ante hos, Nicolaitas, Gnosticos, cæterosque lascivos hæresiarchas? ut constat ex Irenæo, Hieronymo lib.

contra

capitulum

contra Vigilantium, Augustino lib. de hæresibus, c. 82. Deinde schismaticos Græcos, postremoque Wiclefum, de quo Thomas Waldensis tom. 22. de Sacram. cap. 67. *Que, inquit Erasmus, est ista salacitas? unde tanta carnis rebellio in ijs, qui se jactant agi Spiritu Christi?*

Habes hîc Nifani supra triginta hæreses antiquas, ex quibus nova doctrina novi vestri Evangelij conflata est: paucas nimirum ex multis Et si cætera vestræ religionis dogmata ad hunc modum expendere lubeat, centum facîle reperias, ex quibus centonem hunc conficere liceat: præsertim si quæ Bellarminus in librum concordia (seu discordia) vestræ observavit, quæ Gualterius in Catalogo, quo Lutheri hæreses percenset, aut quæ Jodocus Coccinus Bilsfeldiensis vester, tomis illis collectorum Patrum clarissimis, ad libro præsertim 8. de signis Ecclesie art. 3. commonstrat. Lege quæ in hanc rem adduxerit ille diligentissimus & longè eruditissimus scriptor, civis & indigena Bilsfeldia ex avita Catholicorum religione, ubi tu alienigena es, & alienæ falsæque religionis magister, ubi tu nihil ad hunc virum, Westfalia nostra lumen, ac non nisi hæresis tuæ umbras & larvas ex Dania & Aquilone, unde omne malum vaticinantur Prophetæ, deducis.

Unum interim tibi largiri possumus cum Becano in hac quæstione: Tria videlicet esse dogmata vestræ Lutheranæ religionis, quæ neque Catholicus, neque ulla unquam hæresis ante Lutherum docuit. Quorum primum dogma vestrum est: *Humanitatem Christi esse ubique*. Secundum est: *Infantes dum baptizantur, habere actualem fidem*. Tertium est: *In Eucharistia manere substantiam panis & vini, unâ cum substantia corporis & sanguinis Christi*. Hæ novæ vestræ hæreses, quas in antiquis non facîle reperies: quanquam tertium dogma etiam Berengarij fuerit, qui postquam retractavit primam hæresin suam, *Corpus videlicet Christi non esse præsens in Eucharistia*, invenit alteram & docuit, *Corpus Christi quidem esse præsens in Eucharistia, sed simul cum pane & vino*; quam etiam hæresin retractavit in Concilio Romano sub Gregorio VII. & transubstantiationem probavit. Igitur tota vestra doctrina in quantum discrepat à Catholicis, aut ex præscis hæreticorum, aut ex novis Lutheri, cæterorumque vestrorum magistrorum recens inventis dogmatibus conflata est: ut viro prudenti & intelligenti non aliter se offerat, quàm obsoleta lacerna, aut mendici pallium, ex varijs lacinijs & segmentis consutum. Et hanc religionem tu audes ex Carolo Magno prætere, aut nobis Catholicis ex antiquis

R R R R

antiquis

tiquis & fœdis hæreticis velle persuadere? ut desertis fulgentissimis Ecclesie Doctores, Episcopis, & Sacerdotibus, vobis accedamus? & vobiscum ex hac colluvie hæresum credamus id, quod damnati *Ariani, Eunomiani, Novatiani, Montanisti, Donatisti, Pelagiani, Joviniani*, aut quod scabiosi post illos hæretici, ut *Berengariani, Bogomili, iconomachi, Albigenes, Begardi, Flagellantes, Lollardi, Waldenses, ac Pauperes de Lugduno, Petro-Brusiani, Wiclefisti, Hussiti*, & cæteræ orcinæ pestes docuerunt?

Hanc vestræ hæresis absurditatem cum inter vos viri prudentiores viderent, puderetque eos, profiteri religionem ex tot hæresum lacinijs consutam, aliam quandam viam ingressi, docuerunt satis esse homini Christiano, si modò ea credat, quæ in symbolo Apostolico continentur, in eo enim *substantialia fidei dogmata* nobis, quæ ad salutem consequendam necessaria sint, præscripta esse; cætera *adiaphora* esse, & disputantium ingenijs, & libertati cuiusque relinqui.

Hæc inter cæteros Calixti vestri, viri apud vos celebris, & novi adeo hæresiarchæ sententia, quâ Lutheranos, Catholicos, & Calvinistas in unam religionem (ex quâ singuli salvi fieri possint) componit, eò quòd in uno symbolo Apostolico velit omnes convenire.

Verùm hæc responsio non evolvit vos, sed involvit emplastri instar, non sanando sed alia nova, multaque vulnera refricando. Nam etsi Catholici, Lutherani, & Calvinistæ in primis Symboli Apostolici articulis conveniant; si tamen procedas ad articulum: *Descendit ad inferos*, quantum hîc in ejus sensu Catholici à Lutheranis, & Lutherani rursum à Calvinistis dissident? Imò Lutherani nondum sciunt, quid de hoc articulo credere debeant, ut constabit ex Catechismo Dieterici vestri. II Si articulum de *ascensu Christi ad calos* exploremus, aliter hunc intelligunt Catholici, aliter *Lutherani ubiquistæ*, qui *corpus Christi* ponunt *ubique*, & omnibus locis præsens, sicuti ubique est præsens *divinitas*. III. Si articulum, *Sanctam Ecclesiam Catholicam* consideremus, & in eo primò nomen Ecclesie; Lutherani, & Calvinistæ intelligunt de congregatione invisibili iustorum, aut prædestinatorum, Catholici de congregatione visibili, in quâ multi sunt iusti & prædestinati, multi mali & reprobis. Deinde si nomen *Catholicum* examinemus, quod Lutheri catechismus vertit in *Christianum*: quàm dispari sensu id Lutherani & Calvinistæ

vinistæ à Catholicis interpretantur? IV. Articulum de *Communione Sanctorum* ita extenuant Lutherani, & Calvinistæ, ut omnem penè communionem Sanctorum, quæ à Catholicis ponitur, tollant. V. Articulum de *Remissione peccatorum*, explicant Lutherani de sola iustitiâ imputativâ, non agnoscendo ullam iustitiâ in hærentem, nec infusa dona. Deinde ita soli fidei iustificanti attribuunt remissionem peccatorum, ut nihil in hoc relinquant Baptismo & Sacramento Pœnitentiæ, nihil potestati Clavium. Et quàm antiqua hæc fuerit hæresis, cognoscet ex Cypriano, epist. 5. *Dicunt se idem symbolum habere, & eandem legem.* Quid verò Cyprianus? Nam cum dicunt; *Credis in remissionem peccatorum, & vitam æternam per sanctam Ecclesiam?* mentiuntur in interrogatione, cum non habeant Ecclesiam. Pergit Cyprianus: *Quod verò eundem quem & nos Deum Patrem, eundem Filium Christum, eundem Spiritum sanctum nosse dicuntur, nec hoc adjuvare tales potest.* Nam & Core, & Dathan, & Abiron, cum Sacerdote Aaron & Moyse eundem Deum noverant, pari lege & religione viventes, tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron Sacerdotem perijsse dicit. Et quantum hæc exaggerat D. Cyprianus lib. de simplicitate Prælatorum adversus Novatianum hæresiarcham? Demum si id sufficit ad salutem, credere quod in Symbolo fidei continetur, nihil oberit, si nulla credam esse Sacramenta, si negem infernum, & pœnarum æternitatem, si asseram dæmones aliquando salvandos, quia de his nulla explicita mentio in Symbolo. Imò quid opus est ipsa Scriptura sacra, si omnes ad salutem necessarij articuli continentur in Symbolo? aut si cuilibet liberum sit suo sensu explicare Symbolum, & credere quod privatus spiritus suggerit, aut quælibet secta docuerit? quâ super re multis Lessius in appendice consultat. alijque Theologi & Doctores.

Igitur ut ad horum librorum ordinem, & connexam veritatem redeamus, quærenda est primùm ex suis *notis*, & *proprietatibus* in Symbolo Apostolico consignatis *una, vera, Catholica, & Apostolica Ecclesia*: inventâ Ecclesiâ, invenitur verum Christianæ religionis Sacerdotium, & in eo veri Episcopi, & veri Pastores & Doctores, quos Christus, & Spiritus sanctus *posuit regere & docere Ecclesiam*, quosque deinde in Concilijs dedit controversiarum iudices: *Qui vos audit, me audit*, Luc. 10. Hoc principium si fallat, fallitur tota Ecclesia, & nihil certi erit in tota religione Christiana, nisi ut quilibet credat quod volet, aut quod quæli-

R R R R. 2

bet

bet secta suis persuadere potest. Frustra extra hoc principium de vero & vivo iudice Controversiarum omnis alia de fide disceptatio, librorum scriptio, & omnis ille in controversijs fidei labor. Invento verò Controversiarum fidei iudice, invenitur verum religionis Sacrificium, vera Sacramenta, vera de justificatione, & bonis operibus doctrina, vera salutis præsidia, verus religionis cultus, & quicquid ordinatione divina Spiritus S. in Ecclesia disposuit. Scio, quæ hæreticorum est garrulitas, & hæc tua scribendi libido, ut quoquo tandem modo inclarescas, etiam cum illo, qui templum Dianæ incendit; verum nisi præter obsoleta, protrita, turbida, & centies refutata aliquid dignius, & ordinatius proferas, scito me huiusmodi rapsodicis tuis scriptis, & calumnijs non responsurum: tanquam non aliæ nobis studiorum sint occupationes, quam ut hisce tuis somnijs, & phantasmatis hæresum vacemus, quando & ex illo hominum genere te reputo, de quibus S. Augustinus lib. 8. de civit. Dei c. 4. *Nam qui vel non possunt intelligere quod dicitur, vel tam duri sunt adversitate mentis, ut etiamsi intellexerint, non obediant, atque infatigabiliter vani sunt; quorum dicta contraria si toties volumus refellere, quoties obnixâ fronte statuerunt non curare quid dicant, dummodo quocunque modo nostris disputationibus contradicant; quàm sit infinitum, & infructuosum vides.*

HIs, quæ pro Catholica religione, & defensione Caroli Magni hætenus diximus, addo Hadriani I. Pontificis epistolam ad Carolum Magnum, qua ei gratulatur de Saxoniae gentilium superstitione ad Christi fidem, & Catholicam Ecclesiam perducta. Hadriani I. Epistolæ subjungo quædam ex Hadriani VI. Pontificis Epistola ad Fridericum Saxoniae Electorem, quâ Duci pro Apostolica auctoritate exprobrat, quod Christi religionem, quam Saxonia Hadriano I. Pontifice primùm susceperat, hanc ipse Hadriano VI. Pontifice per Lutheri hæresin cum Saxoniae populo abiciat. Ad Hadriani VI. Epistolam, qui Caroli V. moderator juventutis & Magister fuit, adjungo postremum ipsius alumni, Caroli videlicet V. gloriosi Imperatoris decretum, ac diploma adversus Lutherum, & Lutheri hæreses. Similia, ac confatalia sunt ex utroque Pontifice Leone. Nam quæ Christi religio à Leone III. per Saxoniam est confirmata, maximè cum Carolum Magnum Paderbornæ conveniret, & tot
templa,

templa, altariaque per Saxoniam & Germaniam consecraret ; eadem Christi religio sub Leone X. Pontifice per Lutheri hæreses primùm abjici cœpit. Extant hac super re utriusque Pontificis præclara decreta, ac monumenta posteritatis. Ex horum ergo sapientissimorum Pontificum & Imperatorum judicio, ut cætera etiam prætermissem, satis superque prudenti æstimare fas erit, quid de vera religione à Carolo Magno in Saxoniam introducta, & quid de ea, per Lutheri hæreses immutatâ, novoque, quod obtendunt, Lutheri Evangelio sentiendum sit. Sanè postquam ab avita Majorum religione primùm per Lutheri hæreses descitum est, intravit mox Calvini hæresis, haud minus modò potens, & post illas aliæ super alias ; quantumque Lutheri hæresis primùm Catholicos, tantum Calvini hæresis exiit Lutheranos. Ut jam una hæresis alterius flagellum videri possit. Et quis hærese cõn se quotannis intermiscitum, malorumque finis, nisi ad unam Ecclesiam Catholicam, unde omnes hæreses exierunt, reditus fiat ? quem diem utinam sperare citius, quàm optare liceat ! eò quòd D. Augustinus vatis instar nos moneat tract. 25. in Joannem : *Quantum accedit finis mundi, crescunt errores, crebrescunt terrores, crescit iniquitas, crescit infidelitas.*

Unicum firmumque in hac re solatium, quod Catholica Ecclesia inter omnes omnium ætatum hæreses supra petram fundata oppugnari quidem possit, expugnari non possit; veritatemque religionis, & unitatem fidei juxta Christi promissiones ad finem mundi conservatura sit. *Fortè ista civitas, (Ecclesia videlicet Catholica,) quærit Augustinus in Psal. 47. quatenus mundum, aliquando evertetur ? Absit, Deus fundavit eam in æternum.* Abscindunt quidem hæreses regna, & provincias, sed tantum alibi Deus rursus adjicit, transferendo lumen fidei ad alias gentes. Cum Oriens deficeret, & per schismata & hæreses se avelleret à Romana, & Catholica Ecclesia, Deus per regum Francorum arma, & Apostolicos viros aperuit ostium fidei in Occidente; inde per Carolum Martellum & Pipinum regem, Caroli M. avum, & parentem Frisia, inde per Carolum M. Saxonia ad Christi fidem perducta, inde post Dania, Suecia, Sclavia, aliæque Septentrionis regna & provinciæ ad Ecclesiam Catholicam aggregatæ. Post ubi per Lutheri hæreses Saxonia rursus perversa avulsaque est, ac cæteræ dehinc regiones Aquilonares sese per hæreses ab Ecclesia Catholica disjunxerunt, translatus est ab his regnum

R R R R 3

Dei,

Dei, ad gentes remotas, & ad tot populos in altero orbe terrarum, juxta illud Christi Matth. 21. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.*

Cur autem Boreales populi nostri, qui seriùs ad Christi fidem accessere, citiùs ab ea recesserint, id ad *altitudinem sapientiæ divinæ, & incomprehensibilia Dei judicia*, quæ abyssus multa sunt referendum: quam & hominum istorum vitij & peccatis, quibus semper aliquid barbarum adhæsit, non immeritò adscripseris. Quantum enim *crescit iniquitas*, tantum & *crescit infidelitas*. Quare & S. Augustinus lib. de unit. Eccl. cap. 13. ad illud Christi Luc. 18. *Filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra?* censuit ad *iniquorum abundantiam, & paucitatem bonorum* referendum. Nunc propositas Epistolas, & decretum Caroli V. recitemus, quibus addi poterat præclara Caroli M. Epistola ad Elipandum hæreticum, de unitate cum Ecclesia Catholica servandâ, quam studio brevitatibus omisimus.

EPISTOLA
HADRIANI PAPAE I.
AD CAROLUM MAGNUM.

Gratulatur Carolo de Saxonibus subactis, atque ad Christi cultum & Baptisma perductis; triduanasque Litanias, ut Carolus optabat, eo nomine indicit.

Domno excellentissimo filio, nostroque spiritali compatri, Carolo Regi Francorum & Longobardorum, atque Patricio Romanorum, Hadrianus Papa.

Pæsolatos, nimisque nobis optabiles regales vestros suscepimus assatus per fidelissimum vestrum latorem atque missum, videlicet Andream religiosum abbatem: quos referantes, reperimus in eis de vestra præcelsæ regalis potentie, & comparis, subolisque vestræ, seu cunctorum principum vestrorum nostrorumque fidelium sospitate, & incolum ac sincerissima prosperitate: in quibus Redemptori mundi consuetas retulimus grates.

Magis

Magis autem inibi de vestris à Deo presidatis regalibus triumphis comperientes, qualiter sevas adversasque gentes, scilicet Saxonum, ad Dei cultum, & suae sanctae Catholicae & Apostolicae Ecclesiae reilitudinem fidei perduxeritis, atque Domino auxiliante, & Petri Paulique apostolorum principum interventione suffragante, sub vestra eorum colla redacta sunt potestate ac ditione, eorumque optimates subjugantes, divinâ inspiratione, regali annis, universam illam gentem Saxonum ad sacrum deduxistis baptismatis fontem. Unde nimis amplius divina clementiae retulimus laudes, quia nostris vestrisque temporibus gentes paganorum in veram & magnam deducta religionem, atque perfectam fidem, vestris regalibus substernuntur ditionibus. In hoc quippe freta vestra à Deo fundata existat potentia, quia si, ut pollicita est, fautori suo beato Petro apostolo, & nobis, puro corde atque libentissimo animo adimpleverit, maximas ac robustiores illarum gentium suis praecipuis suffragiis vestris substernet pedibus, ut nemine eos persequente, vestris regalibus subjiciantur potentis, & maximum fructum in die iudicii, ante tribunal Christi, de eorum animarum salute offerre mereamini dignissimum munus, & pro amore animarum lucra infinita mereamini adipisci in regno caelesti. Illud autem, quod vestra regalis intimavi excellentia, ut in uno mense, vel in unâ die, pro huiusmodi operibus, scilicet stabilitatis vestrae victoria, laudes Deo gerentes caneremus, & una vel duabus feriis Litaniae perageremus, valde hoc nobis delectabile existit. Quatenus Apostolica exarantes censura decrevimus, in omnibus nostris partibus, qua sub ditione spiritalis matris vestrae sanctae Romanae Ecclesiae existunt, illico celebrari easdem una nobiscum disponentes emisimus, Domino protegente; videlicet vicesima tertia die, & vicesima sexta, atque vicesima octava huius advenientis Junij mensis, qua sunt in primis vigilia beati Joannis Baptista, & natalis sanctorum Joannis & Pauli, nec non & vigilia beati Petri Apostoli. Similiter & vestra regalis potentia in suis dirigat universis finibus, seu transmarinis partibus, ubi Christiana moratur gens, similiter perficiendas triduanas Litaniae. Et ideo tale protelatum emisimus spatium, propter tam longinquas Christianas nationes ultra vestrum regale morantes regnum. Nos quippe non solum unam vel duas, ut nobis insinuastis, celebrandas Litaniae praevidimus; sed etiam pro vestra, ut soliti sumus, indefinenter orare excellentia cupientes, decrevimus perficere, & Redemptori mundi canere laudes, ut ipsae gentes, quae per vestrum regale certamen ad Christianam perducta sunt fidem, usque in

etiam

avum per vestrum mancant adminiculum, & nostris vestrisque finibus omnes repellat aegritudinis morbos, & procul ejiciat pestilentiam, ut nostris vestrisque diebus populus nobis à Deo commissus in magnâ degentes ubertatis affluentia, simulque sincerissima sospitatis letitia, longiori ævo unâ cum domna regina, vestraque nobilissima prole, mereamini regni gubernaculo perfrui, & in æthereis arcibus sine fine regnare: ut per vestra laboriosa certamina, magis magisque spiritalis mater vestra sancta Romana Ecclesia maneant exaltata. Incolumem Excellentiam vestram gratia superna custodiat.

HADRIANI VI. PONTIFICIS EPISTOLA,

Quâ hortatur Fridericum Saxonie Ducem, ut Martinum Lutherum hæresiarcham dimittat, ejusque relictis erroribus Catholicam fidem sequatur.

Hadrianus Episcopus, &c. Dilecte fili, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Satis, & plus quàm satis sustinimus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas tuam animam dignetur invisere, ac dare penitentiam ad cognoscendum veritatem, ut resipisceres à diaboli laqueis, à quo captivus detineris. Novimus te paternè monitum à fel. recor. prædecessore nostro, ut à te separares perniciem illam Christianæ religionis Martinum Lutherum, & cum jam toti Orbi manifestæ essent sceleratissimæ machinationes illius, speravimus & te ad cor penitus reversurum.

Sed quoniam expectavimus uvæ, & ecce quia frustra conflavit conflator, malitiæ enim tuæ non sunt consumptæ, coëgit nos miserationi, coëgit paternus amor, quo te, & subditos Saxones in Domino semper fuimus prosequuti, salutaribus, & paternis monitis adhuc convenire, ut vel tandem resipiscatis, antequam planè in vos conveniat, quod mox subdit Propheta: Argentum reprobum vocate vos, quia Dominus projecit vos.

Et quid dicemus vobis, quàm quod Galatis suis Paulus? O insensati, quis vos fascinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres vestros, ac dicent vobis: majores vestros, & annuntiabunt vobis. *Quod ab ea*

ab ea aetate, quā uno eodemque tempore vixere, Hadrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, in Saxonia fidei plantatores, ad nostra usque, & carissimi in Christo filij nostri Caroli tempora: & avi & proavi vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obedientia pacifici filij; talesque, ut non immerito Gregorius V. natione Saxo, olim Romanus Pontifex, Saxonia Ducem in Rom. Imperatoris constituerit electorem. Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facile transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud Evangelium? quod non est aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi. Quis vineam Domini Sabaoth tam pulchrè plantatam est demolitus? Certe exterminavit eam aper de sylva, & singularis ferus depastus est eam.

Multa deinde, eundo ferè per omnes Lutheri hæreses, scribit Pontifex de perturbatione Ecclesiæ, & calamitatum malis, per Lutheri hæresin illatis, de sacrilega ejus doctrina & furore, adversus legem Christi, Sacramenta, jejunia Ecclesiæ, cultum Sanctorum, & imaginum, de plebe sub specie Evangelij seducta, de laxatis Monachorum cœnobijs ac votis, de profanatis Virginibus Deo consecratis, de injurijs in Concilia, SS. Patres, & Canones Ecclesiasticos, quorum volumina publicè exuri jusserat, de convitijs in summum Pontificem, & Vicarium Christi, quem Antichristum populo persuadere, se verò alterum Elisæum duplici Eliæ spiritu plenum, & Daniele in reformanda Ecclesia proponere ausus sit: de calumnijs in Episcopos, Sacerdotes, & religiosos homines, de convulsa potestate Ecclesiastica, & pulcherrimo ordine Ecclesiæ interverso, de parricidalibus, ut vocat, Lutheri armis adversus majorum religionem. Hæc inquam, quæ multis Pontifex in Apostolica illa Epistola, Apostolico prorsus spiritu deplorat, refellit, ac condemnat, hic brevitate studio omittimus. Demum ita concludit alloquendo Fridericum Saxonie Ducem:

Vivunt una Pontifex Adrianus, & religiosissimus Imperator Carolus, meus carissimus in Christo filius, & alumnus: Cujus tu edictum verè Christianum adversus Lutheranam perfidiam, & quod talem decebat Imperatorem, non sine gravi offensa, ac vilipensione Cesaree Majestatis violare non simulisti. Non commitemus, ut quos olim cum Magno Carolo Adrianus Pontifex in Christo genuerunt, nunc Hadrianus Pontifex, & Imperator

SSSS

Carolus

Carolus, sub schismatico ac heretico tyranno, hæresum ac schismatum sinamus interire contagione. Quare revertimini ad eor., & respicite tu, tuque miserè seducti Saxones, nisi utrumque gladium, Apostolicum simul & Casaream velitis experiri. Scripta Roma 1522.

CAROLI V. IMPERATORIS EDICTUM

Contra Lutherum ejusque hæreses.

Carolus V. divina favente clementia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, utriusque Sicilia, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatia &c. Rex: Archidux Austria, Dux Burgundiæ, Brabantie, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ: Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Universis & singulis S. R. I. Electoribus, aliisque Principibus tam Ecclesiasticis, quam secularibus; Archiepiscopis, Episcopis, Prælatibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Præfectis, Præsidibus, Judicibus, Scultetis, Burgimæistris, Consulibus, Scabinis; Civitatum, oppidorum, villarum, terrarum, & quorumvis aliorum locorum communitatibus; nec non Universitatum, Studiorum, sive Gymnasiorum Rectoribus, & locorum tenentibus, seu officialibus eorundem, ac ceteris quibuscunque Nobis tam jure Sacri Imperij, quam hereditario, aut alio quocunque modo subjectis, & fidelibus dilectis cujuscunque status, gradus, aut conditionis sint &c. gratiam Casaream & omne bonum.

Ad veri Romanorum Imperatoris officium pertinet; non solum finis hujus Sacri Imperij, quod prædecessores nostri Germaniæ Principes ob defensionem sanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ suo, suorumque sæpius effuso sanguine per divinam gratiam sibi quasierunt, ad orthodoxam viam adductis, vel expulsis infidelibus propagare, verum etiam ne qua hæreseos labes, vel suspicio, in jam sibi subditis nationibus sacrosanctam nostram religionem commaculet summo studio providere; & si qua jam oriri caperit, eam omni ope, omni que curâ juxta normam à S. Rom. Ecclesiâ hætenus observatam, delere penitus & extinguere. Quod si quis alius è majoribus nostris, tanto nos magis præstare debemus, quanto Dei Opt. Max. immensa benigni-

benignitas nobis pluraregna & dominia, pluresque & magis bellicosos populos, majoresque vires, quam jam multis seculis alicui Principi, qui hisce titulis sit potitus, ad sua sanctae fidei tutelam & incrementum elargiri dignata est. Accedit, quod cum ex paterno genere Christianissimis Imperatoribus, & Archiducibus Austria, Ducibusque Burgundiae; ex materno vero Catholicis Hispaniarum, Sicilia & Hierusalem regibus simus orti, quorum omnium pro fide Catholicæ præclare gestas nulla unquam delebit oblivio, non sine gravi conscientiae nostrae onere, & perpetua nominis notâ, quadamque veluti nebula inuentis nostri Principatus felicibus auspicijs offusa, factum crederetur, si quæ jam abhinc triennium pullulare in Germania ceperunt, novas quasdam hæses, imò verius jam sæpe olim per Concilia, & summorum Pontificum decreta, approbante Ecclesia damnatas, & nunc denuo veluti ab inferis erutas, altiores jacere radices, ullâ nostrâ negligentia passi esse videamur.

Sanè vestrum neminem ignorare existimamus, quibus erroribus & hæses ab orthodoxa fide alienis, quidam frater Martinus Lutherus Ordinis S. Augustini, religionem Christianam in hac præsertim inclytâ natione Germanicâ, omnis infidelitatis & hæses perpetuâ oppugnatrice, ita inspicere conetur, ut nisi maturè occurratur, tota hac natio, & deinde serpente contagione, universa Christiana respublica in abominandum schisma, & bonorum morum, pacisque, ac tandem detestandam sui perniciem prolapsura videatur. Quapropter non immerito commotus sanctissimus in Christo Pater D. Leo X. sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ summus Pontifex (ad quem fidem Catholicam & Ecclesiæ Sacramenta curare spectat) prædictum Martinum à principio clementer & paternè monuit & hortatus est, ut à nefarijs hujusmodi inceptis desisteret, & jam sparsos errores revocaret. Quod cum ille neglexisset, & pejora semper prioribus adderet idem Beatissimus Pater ad opportuna, neque tamen insueta remedia procedere statuit. Itaque convocatis sæpius Reverendissimis S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, Episcopis & alijs Prælati, necnon Regularium Ordinum Prioribus, seu Ministris Generalibus, accersitisque pluribus scientiâ & probitate præstantibus viris, & in omni doctrinarum & linguarum genere eruditis, & diversarum Christianarum nationum Doctoribus, & Magistris: prædicto tamen Martino prius vocato, & citato, ac in contumacia persistente, ejus scripta tam Alemannico, quam Latino sermone edita & edenda, ut perniciofa, & fidei

unitatiq[ue] Ecclesia contraria, auctoritate sua Apostolica, prefatorumque ad hoc Cardinalium consilio & assensu, ac Episcoporum & Prelatorum, Doctorum & Magistrorum matura deliberatione damnavit, & ubique locorum comburenda, prorsusque abolenda censuit, & decrevit: Martinum vero ipsum, nisi infra certum terminum expressum à publicatione decreti sanctitatis sue, mutata sententia, se errores suos revocasse, & ad poenitentiam rediisse docuisset, ut inobedientia & iniquitatis filium, ut schismaticum & hereticum ab omnibus evitandum, & prout iura postulant, puniendum declaravit. sub poenis & censuris, quæ in Apostolicis literis Bulla plumbea communitis, & super hac re editis latius continentur. Quas ad nos, utpote Christiana fidei verum & supremum propugnatorem, & sedis Apostolica sancta-que Romana & universalis Ecclesia primarium filium, & advocatum, per suum, & dictæ sedis spiritualem nuntium & Oratorem, honorabilem virum nobis dilectum Hieronymum Alexandrum ejusdem sedis Protonotarium, & Apostolica Bibliotheca prefectum, dedita ad hoc opera misit, petens atque requirens, ut pro officio & debito Imperialis dignitatis, in universo primum Romanorum imperio, deinde (quod Catholicum regem, & Christianum principem decet) in cæteris etiam regnis, dominijs & provincijs nostris, & præsertim in Germania, præstito in auxilium fidei Catholica brachio seculari, omnia & singula in dictis literis Apostolicis contenta, inviolabiliter observari, & executioni mandari juberemus. Post quas quidem prædicto Martino factas à summo Pontifice monitionem, vocationem, citationem, & ipsius tandem condemnationem, nec non præsentatas nobis ejusdem beatissimi patris literas, Bullamq[ue] Apostolicam, per varia & diversa loca Germaniæ publicatam, & nostro jussu & mandato non solum Lovanii in inferioribus dominijs nostris: verum & Colonia, Treviris, Moguntia, Leodij executioni demandatam, tantum abfuit, ut idem Martinus respiceret, errataque sua revocaret, & petitâ absolutionis veniam, in gratiam cum summo Pontifice, & sancta Ecclesia redire procuraret, ut etiam detestabiles per-versingenij sui fructus indies ederet, & perinde, ac in manifestâ Ecclesia perniciem furens rueret, complures acervatim libros non modo novarum, sed etiam à sacris Concilijs olim condemnatarum hæresum plenos, nec solum Latino, sed etiam, ut facilius vulgus perverteret, Alemannico sermone à se compositos, vel saltem suo nomine editos ferè quotidie divulgaret.

In qui-

In quibus (bone Deus!) observatum ab Ecclesiâ jam tot sæculis septem Sacramentorum numerum, ordinem, usum dissipat, confundit, deturpat: inviolatas matrimonij leges miris modis fœdissime inficit: Extremam unctionem cum VViclefo fictionem dicit; communicanda sacramentissima Eucharistiaritum, addamnata Bohemorum revocat instituta: at, saluberrimam contaminatis peccato mentibus confessionem, primò sic involuit, ut confusionem eam è confessione fecerit: mox etiam magnâ ex parte eam convellit, postremò adhuc pejora se de eâ scripturum minatur. Unde nonnulli jam ut accepimus, (quod vel auditu est intolerabile) sumptâ hinc occasione, de confessionis instituto, & modo cœperint subdubitare; alij mutilatam & truncam eam fecerint, alij verò (prò scelus) & confiteri ipsi destiterint, & nequaquam esse confitendum publicè asserere sint ausi. Porro sacerdotalem Ordinem, & per quod sacrosanctum Christi corpus sanguisque conficitur, divinum illud munus, Claviumque celestium potestatem, non solum vilissimi pendit Lutherus, & laicis, puerisque, atque adeo feminis ipsis communia facit; sed & eosdem laicos ad lavandas sibi in Sacerdotum sanguine manus incitat. Ipsum verò summum nostræ religionis Sacerdotem, D. Petri successorem, & verum interris Christi vicarium, non nisi infamibus & probrois nominat verbis, & frequentissimis, atque inauditis invectivis, contumelijs, & blasphemijs insectatur. Liberum arbitrium prorsus nullum esse, sed omnia certâ lege stare, ex Manichæi quidem & VViclefi penu depromit, & tanquam irrefragabili argumento, Ethnicorum Poëtarum carminibus confirmat. Missæ sacrificium, neque defunctis, neque vivis alijs, quàm soli celebranti suffragari scribit. Jejuniorum, & orationum institutionem, & consuetudinem ab Ecclesiâ observatam, invertit & corrumpit. De purgatorio, & animarum, quæ in eo expiantur, statu, deque divini sacrificij, & veniarum suffragijs, quæ à nobis fideles defuncti expectant, cum VValdensibus & VViclestis contra Ecclesiam sentit. De Ecclesiâ verò ipsâ militante, cum Pelagianis & Hussitis: SS. Patrum auctoritates & scripta ab Ecclesiâ recepta, pro nihilo habet. Est, ubi etiam sapè deridet, debitumque eis cultum & devotionem deterit & diminuit. Obedientiam, & regimen omne prorsus tollit. Unde populi ad defectionem & rebellionem à suis, tam spiritualibus quam temporalibus Dominis faciendam, ad rapinas, cades, incendia cum

SSSS 3

magno

magno & manifesto Christiana reipublica discrimine provocentur. Imò cum vitam quandam solutam, licentiosam, atque ab omni lege explicitam, & verè ferinam inducere conetur, ita exlex homo leges omnes damnat, & contemnit, ut decreta SS. Patrum, & sacros Canones publicè igne comburere non formidaverit: facturus peiora furicivili, si non magis sæculi gladium, quàm Pontificis excommunicationes & censuras metuisset.

Jam verò sacrosanctis Concilijs palàm contradicere, & pro suo arbitratu detrabere non erubescit. E quibus potissimum Constantiense illud, quod cum perpetuâ inclyta nationis Germanica gloria pacem & tranquillitatem dissidenti Ecclesiæ dedit, ita ubique mordet, & impuro sceleratoque ore lacerat, ut in magnum universalis Ecclesiæ dedecus & offendiculum, sed Germanica præsertim nationis opprobrium & ignominiam, Concilium ipsum nunc pessimè omnium errasse scribat. nunc synagogam sathane, quique in eo convenerant, & Joannem Hussitam hæsiarcham comburi iusserant, Sigismundum utique felicitis recordationis Imperatorem, & sacri Imperij Principes Antichristum, & suos Apostolos, homicidasque & Pharisæos vocet. Quid, quod damnata in eodem Concilio omnia Joannis Hussitæ errata, Evangelica & Christiana esse, & se recipere, probaturumque profitetur? approbatos verò ejusdem Hussitæ articulos nequaquam admitit; in tantamque prorupit mentis vesaniam, ut si semel Joannes Hussita fuerit hæreticus, se plus decies hæreticum Martinus gloriatur, homo usque adeo novarum rerum, ac potius perditionis humana cupidus, ut nihil ferè scripserit, vel saltem nomine suo divulgaverit, cui non aliqua pestis, aliquis lethalis insit aculeus: præter illos libros, ne nominandos quidem ob execrandam eorum materiam, ipsius tamen titulo editos, & ab eo cum reliquis ut suos agnitos, quorum singula verba, singula venena merito quis dicat. Et ne omnia, quæ innumerabilia sunt, Lutheri errata singulatim percontantur, tanquam si hic unus non homo, sed diabolus ipse sub humana specie ad perniciem humani generis assumptus monachi cucullâ, quam plurimorum hæreticorum damnatissimas hæreses jam diu sepultas in unam sentinam congesserit, & aliquas etiam novissime de suo excogitarit, sub simulatâ prædicatione fidei, quam ad prætexendos suos dolos tam sæpè tantoque opere objicit; fidem veram destruit, sub libertatis, quam promittit, specie, diaboli jugum inducit, & sub Evangelica professionis nomine, omnem Evangelicam

campacem & caritatem, omnemque rerum ordinem & pulcherrimam denique totius Ecclesia faciem invertere, labefactare, & penitus pessundare molitur.

Quibus omnibus per Nos, & consilia nostra omnium nationum nobis subditarum, sapius & diligenter attentis & consideratis, & praesertim in hac parte ab eodem Beatissimo Patre requisiti, absque insigni maculâ nostra, atque orthodoxae religionis injuria & detrimento, rem tanti ponderis negligere nequaquam potuimus, ut etiam non debuimus, neque volumus: sed potius praedecessorum nostrorum Romanorum Imperatorum vestigijs insistentes, eorumque pro libertate Catholica & Apostolica Ecclesiae perpetuò laudabilia facta, ac pias & sanctas super puniendis & extirpandis hereticis constitutiones observantes, convocatis sapius ad praesentiam nostram propter hoc praecipue Electoribus; nec non universis S. R. I. Ordinibus & Statibus in hoc Wormatiensi conventu congregatis, de eorum omnium & singulorum unanimi consilio, maturâ deliberatione, & consensu in hanc tandem devenimus sententiam & conclusionem, ut quamvis hominem ita à summo Pontifice & sede Apostolicâ condemnatum, & in suâ obstinatâ perversitate obduratum, atque ab usu Catholicae Ecclesiae alienum, & notorium hereticum audire, omni jure exceptum esset: tamen ad tollendam omnem cavillandi ansam, (idque, quia nonnulli plerosque libros Martino adscriptos, ipsius esse apertissime inficiabantur) complures audiendum à Nobis prius hominem, quam in eum ad executionem Pontificij decreti ulterius procederemus, asseverabant; Martinum saepe dictum, misso ad ipsum deditâ operâ uno è caduceatoribus, seu praconibus, & Heraldis nostris sub libero huc veniendi, & hinc recedendi salvo conductu accersiri juberemus: quod & factum fuit. Non ut Nos de hoc negotio dijudicaremus aut cognosceremus, (cum id dubio procul ad Romanum Pontificem & sedem Apostolicam pertineat) neque ut res sacrosanctae fidei nostrae nunc tandem post tot saecula per novas altercationes cum magno fidelium scandalo & perturbatione, ac infidelium derisione in controversiam revocari pateremur: sed ut cum vulgi & plurimorum ita petentium satisfactione hominis animum percontantes, cum bonis monitionibus & suasionibus ad rectam semitam (sifieri posset) reduceremus. Itaque Lutherum in nostra & S. I. Electorum, Principum, Prelatorum, & Statuum praesentia constitutum, juxta formam Imperialis mandati super
has

hac re nuper editi, interrogari iussimus. Primum, nunquid ipse multos libros sibi ob oculos adductos, & titulatim nominatos, & alios item, qui sub suo nomine circumferuntur, composuisset? Deinde, an ea, quae in ipsis libris contra sacra Concilia, Decreta Patrum, ritus, & consuetudines, a nostris maioribus ad hunc usque praesentem diem observatas, scripserit, revocare vellet, & ad sinum & unitatem universalis Ecclesiae redire? adhibitis ad hoc nostro, & Imperij nomine admonitionibus, & adhortationibus, quae obstinatissimum hominem, (etiam lapide duriores) emollire & convertere potuissent. Qui sanè statim libros ipsos antedictos, ut suos agnovit, & confessus est, & id nunquam se negaturum protestatus: Imò & adhuc alios se composuisse dixit, quorum copia cum nobis non fuisset facta, idcirco in medium non fuerunt allati. Quantum verò ad revocationem attinet, terminum sibi ad respondendum dari petijt: qui quamvis merito negari potuisset, tum quia novitates & errores in fide nulla sunt dilatione tractandi, sed penitus statim ressecandi: tum quia ex mandato nostro sibi legitime insinuato, nec non etiam literis, quas ad eum dederamus, optime admonitus quam ob causam vocaretur, non nisi statim respondere paratus ad tantum Imperialis conventus confessum venire debuisset. Tamen ex nostra clementia, & benignitate, unius adhuc diei terminum ad respondendum ei dedimus: quo elapso, rursus coram Nobis & praedictis Ordinibus Imperij comparens, & similibus adhortationibus sapius, ut ad cor rediret, efflagitatus; pollicentibus etiam nobis, si resipisceret, erroresque suos agnosceret, & quae in suis libris damnata & mala essent, revocaret, facile nos impetraturos, ut à Beatitudine Pontificis in gratiam benignè reciperetur, & adhibito fidei, a quo, & diligenti examine ex ipsius libris, quae mala scripserat, secernerentur, quae vero bona, auctoritate Apostolicâ approbarentur. Sed ne verbum quidem in suis libris mutaturum imprudentibus simul, & impudentibus verbis, orisque & corporis gestu, quodvis potius, quam religiosum aut sanum hominem praeseferente, apertissime negavit. Quin in nostram & S. Imp. faciem, summorum decreta Pontificum, & Concilia ipsa sacrosancta errasse sapius, & sibi ipsis contradixisse, & tandem nullius apud se momenti fore, asseveravit; seque nihil ex his, quae scripserat, revocaturum, nisi evidenti sibi ratione, & sacrae Scripturae auctoritatibus, ad sua conscientiae animique satisfactionem, & assensum fuerit convictus: illud subinde
repetere

repetens & inculcans (quo fraudum suarum virus jam multis detegi coeptum occultaret) conscientia sibi illasâ & integra, neque velle se, neque posse verbum Dei immutare. Mala mens malus animus. Quasi verò, Nos id ab eo peteremus, ut verbum Dei immutaret, ac non potius, ut juxta verbum Dei verum, ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, à quâ tam impiè, quàm turpiter defecerat, rediret: cujus auctoritatem, cum tantam voluerit esse Dominus, idemque Deus noster Iesus Christus, ut qui Ecclesiam non audierit, tanquam Ethnicus & publicanus sit habendus; idcirco vel eam solam omnibus inventionibus & vafra mentis hæreticorum longè antefereudam, nemo unquam nisi perditissimus & verè hæreticus, ut Lutherus judicavit: qui tandem ut omnia hic acta sua egrègia condigno fine clauderet, & quod pessimè incoeperat, pejus terminaret, & quid animi habeat, & quàm fidelium clade exultet, vel in nostro, & sacri Imperij conspectu dissimulare non potuit: nam detorta (ut hæreticis mos est) à vero sensu ad suam impietatem Evangelica illa sententia: non veni mittere pacem, sed gladium; omnium sibi dixit jucundissimam faciem istam videri in rebus, ob verbum Dei studia & dissensiones fieri: id est, (quod utinam ne experientia videremus) ob dissidentes ab Ecclesiæ ritu Lutheri opiniones, quas verbi Dei falso titulo prætexit, verè studia contraria & dissensiones, & dissidia, & schismata, & bella, & cades, & rapinas inter Christianos concitari.

Tali igitur & tam subdola, & hæreticis omnibus peculiari responsione, Nobis & sacro Imperio à Luthero data; etsi decreveramus ipso statim remisso ad ulteriora progredi, (id quod ex sententia manu nostrâ scripta, & postera die publicata constare nemini non potest) tamen ad preces omnium Imperij Ordinum inclinati, adhuc ipsi triduum ad resipiscendum concessimus. Quo tempore duo Electores, duo Episcopi, duo Principes sæculares, duoque civitatum nomine, universos Ordines & status S. R. Imperij representantes, ad hoc communi omnium jussu & nomine deputati, vocato ad se Martino prædicto, nullum non admonendi & adhortandi eum, ut tandem resipisceret, & nisi id faceret, quæ ipsum à nobis & à sacro Imperio legumque constitutionibus pæna maneret, declarandi officium frustra insumperunt. Unus etiam S. I. Elector, adhibitis secum duobus Doctõribus, pietate & scientia præclaris, non solum adhortationibus, sed etiam multorum errorum evidentibus redargutionibus ad ipsius usque obmutescentiam factis, mox ipsum seorsim prudenter & humane commonefecit, ut ad summi Pontificis, & se-

TTTT

dis

dis Apostolica, Nostrumque, & sacri Imperij Statuum, & ceterarum fidelium nationum sanam sententiam, juxta continuatum tot saeculis Ecclesia ritum potius, quam ad suam unius opinionem respuerit; a qua si recedens in ordinem redire vellet, id se primum nonnullorum sanctorum Patrum, qui & ipsi aliquando errarunt, laudabili exemplo, deinde salvis, anima, corpore & honore facturum cognosceret. Ad qua Martinus antedictus etsi varia pleraque & diversa, cumque eis, qua scripserat, pugnantia, nihilo tamen meliora aut saniora privatim respondit, quam publice coram Nobis & sacro Imperio fecerat. Atque adeo se non omnes modo supra memoratos, sed & Concilium ipsum generale (si quod fieret) suspectum habere protestatus est. Et (ut certissimo & omni exceptione majori testimonio nobis constat) pollutissimo & sceleratissimo ore proferre non est veritus, res Evangelij & Catholicae fidei nunquam fuisse in Concilijs generalibus bene tractatas. Unde non injuria nobis plurimum mirari subiret, cur nam a summi Pontificis sententia ad generale Concilium nuper provocarit, cum tam impie de Concilijs ipsis loquatur & scribat; nisi manifeste sciremus, ut nihil haereticis est aequae formidabile atque oecumenicum Concilium, ita nihil illis ipsis magis proprium esse, quam ut dictis, factisque, & scriptis secum ipsi dissideant. Quod si usquam alibi, praecipue in Lutheri libris, (divina providentia sic operante, quo ipsius varia adificia per se servant) passim legere & videre est.

His omnibus & singulis sic omnino, ut praemititur, se habentibus, cum praedictus Martinus tam perversè & obstinatè in suis adeo manifestè haereticis opinionibus persisteret, ut ab omnibus ipsis, qui sapiunt, partim demens partim etiam malo aliquo obsessus spiritu judicaretur. Nos juxta tenorem salvis conductus ipsum statim a conspectu nostro missum fecimus, datoque sibi in comitatu uno ex Heraldis nostris, & praescripto termino à die 25. Aprilis mensis, qua Wormatia decessit ad 20. deinde proximè futuros dies, quibus peractis una salvis conductus peractus & extinctus censeretur: Nunc tandem ad reliquas opportunas medelas huic pestilentissimo morbo necessarias, in hunc qui sequitur modum procedere decrevimus.

Primum omnium ad honorem Dei omnipotentis, Romanique Pontificis, & Sedis Apostolicae debitam reverentiam, pro Imperiali dignitatis officio ac debito, nec non zelo & studio, quo nostrorum majorum more & ingenita etiam Nobis vi ad defensionem Catholicae fidei sanctaeque Romanae, & universalis Ecclesiae honorem, tutelam & protectionem omnes nostras vires & facul-

& facultates, Imperium, regna, dominia, amicos, vitam denique & animam ipsam nostram exponere sumus parati. Ex Imperiali & Regiâ auctoritate, nec non consilio & assensu Electorum, & omnium S.R.I. Principum, Ordinum, & Statuum in hac celeberrimâ & frequentissimâ Imperiali Dieta Wormatiæ congregatorum, ad perpetuam rei memoriam, exequendo sanctissimi D. N. Pape, veri in hac parte iudicis sententiam, decretum, & condemnationem in literis Apostolicis (ut supra dictum est) ad Nos directis contentam, Martinum Lutherum, ut membrum ab Ecclesia Dei alienatum, ut obstinatum schismaticum, & notorium hereticum, à Nobis haberi declaramus, & ut talem à vobis omnibus & singulis habendum decernimus & edicimus: Mandantes de eorundem Statuum consilio & consensu, sub crimine lese Majestatis, Nostræque & S. Imp. gravissime indignationis, ac etiam amissionis feudorum, Dominiorum, bonorum omnium, gratiarum quoque & privilegiorum omnium, à Nobis, & S.R.I. dependentium, quæ obtinuis-
tis hætenus, aut prædecessores vestri quomodolibet obtinuerunt: nec non proscriptionis, ac Banni & interdicti Imperialis pœnis, ne quis vestrum præfatum Martinum Lutherum receptare, defendere, sustentare, fovere, dicto, facto, aut scripto præsumat. Quin imò post elapsam suprascriptum 20. dierum terminum contra eum, ubicunque deprehensus fuerit, & in manu vel facultate vestra erit, juxta formam Imperialis Banni procedatis, vel saltem personaliter capium tamdiu custodiatis, donec Nos à vobis de hac re certiores facti, de legitimâ in eum prosecutione faciendâ vobis significemus, & vos tam sancti operis & laboris debita præmia, & mercedem etiam uberem, cum impensis ob hanc causam factis reportetis.

Et nihilominus ejusdem Martini complices, adhaerentes, receptatores, & quomodolibet fautores & sectatores (nisi se semitam iniquitatis deseruisse, & auctoritate Apostolica absolutionis remedium consecutos esse fidem condignam fecerint) nec non eorum omnia & singula bona, mobilia & immobilia, juxta sacras constitutiones, ac interdicti, & Banni Imperialis legem, & ordinem, liberè & absque ulla contradictione prosequamini, illosque & illa capiat, & in usus vestros, optimo & pleno jure convertatis. Mandamus insuper vobis omnibus & singulis præfatis, sub iisdem prænominatis pœnis, ne quis Martini Lutheri scripta, à summo Pontifice auctoritate sua Apostolica, ut præmittitur damnata, aut alia quacunque, tam latino, quàm Alemannico, seu alio quovis idiomate ab eo hætenus composita, vel in posterum com-

TTTT 2

ponenda,

ponenda, utpote mala suspecta, & à notorio & per vicacissimo hæretico provenientia, emere, vendere, tenere, legere, describere, imprimere, aut describi vel imprimi facere, adserere, sustentare, prædicare, defendere præsumat. Non obstante, quod in illis aliqua bona (ad fallendas simplicium mentes) immixta essent. In quo præter justam sedis Apostolica sententiam, etiam laudatissimam veterum Patrum institutionem, & consuetudinem omnino exequendam duximus, qui Arianorum, Priscillianistarum, Nestorianorum, Euthychianorum, & aliorum hæreticorum libros, & in illis contenta omnia, tam bona, quam mala promiscuè exusserunt, & adhiberunt. Neque id immerito: nam si optimi quique cibi, unius tantum gutta veneni (quo humanum corpus laderetur) infusione suspecti, penitus sunt abjiciendi, quanto magis ea scripta, quibuscumque tanta, & tam noxia animabus venena passim inserta sunt, non solum cavenda sunt, sed etiam (ne alijs noceant) prorsus destruenda & corrumpenda, atque ab omni hominum memoriâ veniunt obliteranda. Accedit ad id, quod quidquid boni in Martini libris reperitur, id antea à SS. Patribus, quos Ecclesia recepit & approbavit, sæpe dictum, & sæpius repetitum, absque ullius periculi aut mali suspitione legi & haberi possit.

Eapropter sub iisdem pœnis omnibus & singulis supradictis, vos omnes & quilibet vestrum tam Principes, quam alij, ad quos justitiam quomodolibet pertinet ministrare, & alij quicumque in universo Imperio, regnis, & dominijs nostris constituti, hujusmodi pestiferos Martini Lutheri libros, tam Alemannicos, quam Latinos, impressos & imprimendos, aut etiam manuscriptos, ubicunque reperiantur, (utpote magne seditionis, schismatis, hæreseos in Ecclesia Dei fomites) diripiendos, & publico igne consumendos penitusque abolendos cum effectu curetis, Apostolicisque Nuntijs, seu eorum commissarijs, si operam vestram ad hanc rem requisierint, diligenter adistatis. Et nihilominus in illorum absentia, per vos ipsos hæc sic fieri, nostro nomine & jussu omnino & reipsâ faciatis. In quo omnibus fidelibus dilectis subditis nostris, ut vobis ac Nobis ipsis adstant & pareant, tenore præsentium sub iisdem pœnis injungimus & mandamus. Verum quia maxime cavendum est, ne Martini libri, aut ex illis excerpta mala, suppresso aut etiam mutato auctoris nomine publicentur: Quia etiam non sine magna animi nostri offensa multos quotidie videmus & audimus cum alibi, tum maxime in Germania componi & imprimi libros, pluribus malis traditionibus & exemplis repletos, & ne non omni astu & dolo humana natura hostis, Christianis laqueos

tendas

tendat multos, passim divulgari picturas & imagines, non in opprobrium
modo privatarum personarum, sed & ipsius summi Pontificis, & sedis Apo-
stolica contumeliam excogitatas. Ex quibus omnibus libris & picturis Chri-
sti fideles in maximos tam in fide, quam in vita & moribus prolabantur er-
rores, & non solum privata odia, scandala & similitates (prout experientia
docet) multis in locis orta fuerunt, verum etiam seditiones, tumultus, rebel-
liones, schismata in regnis, provincijs & populis, atque universa Dei Ecclesia
(nisi provideatur) jam jam excitanda formidantur. Idcirco ad hanc perni-
ciosissimam pestem extinguendam ex supradictorum Electorum & Statuum
concordi animo, & sententia, omnibus & singulis supradictis tam Imperiali,
quam hereditario jure nobis subditis, sub jam saepe dictis omnibus poenis prae-
cipimus & mandamus, ne quis hujusmodi famosos & pestilentes libros, seu
quascunque alias schedas, scripturas, imagines, picturas, contra Orthodoxam
fidem, bonos mores, & id, quod S. R. Ecclesia haecenus observavit ; atque
etiam invectiones, criminationes, & ignominias contra summum Pontifi-
cem, sedem Apostolicam, Praelatos, Principes, Universitates studiorum, &
eorum facultates, honestasque personas componere, scribere, imprimere, de-
pingere, vendere, emere, tenere, habere, aut imprimi, describi, depingi, vel
vendi facere, quavis arte aut dolo audeat, aut attemptet. Quinimo sub iisdem
poenis jubemus omnibus & singulis supradictis, & imprimis ijs, qui justitiae
ministerio praesunt, ut ejusmodi libros quoscunque ante hac impressos, vel
posthac imprimendos, nec non manuscriptos, cujuscunque sint auctoris, aut
ubicunque locorum per sacrum Imperium, aut etiam nostra hereditaria re-
gna & dominia inveniantur, similiter etiam picturas hujusmodi, & imagi-
nes Nostro jussu & nomine occupent, diripiant, & publice igne comburant.
Et nihilominus hujusmodi detestabilium librorum, codicum, schedarum,
scripturarum, & picturarum auctores, & inventores, ac etiam post prae-
sentis mandati publicationem impressores, emptores, venditoresque, qui contra
nostra jussa facere praesumpserint, (si modo id legitime constiterit) nec non
eorum jura, bona omnia & singula capiant, apprehendant, & detineant, ac
jure bono quidquid sibi libitum fuerit de illis disponant, ita quod de hoc nulli
hominum tam in judicio, quam extra, respondere sint obligati.

Atque ut omnis ejusmodi & aliorum errorum occasio tollatur, & ne
italia scribentium venena longe lateque diffundantur, sed praeclarum impri-
mendi libros artificium in bonos tantum & laudabiles usus exerceatur, ex

certa nostra scientia, animoque deliberato, ac Imperiali Regiâque auctoritate, de maturo supradictorum Electorum, & aliorum S. R. I. Statuum consilio deliberatione, & unanimi consensu volumus, & sub Banni & Interdicti Imperialis, & alijs antedictis pœnis precipimus, & jubemus tenore presentis edicti, quod vim inviolabilis legis habere decernimus: Ne quis de cetero chalcographus, & librorum impressor, aut alius quisvis, ubilibet per sacrum Imperium, atque nostra prædicta regna, & dominia constitutus, libros ullos, seu aliam quamcunque scripturam, in quibus de sacris literis, aut fide Catholica aliquid, vel minimum tractatur, non habito prius consensu & voluntate Ordinarij loci, aut ejus ad hoc substituti & deputati, cum auctoritate etiam facultatis Theologicæ alicujus propinque universitatis pro primâ videlicet impressione; alios vero cujuscunque rei & facultatis libros, schedas, picturasque, de consensu saltem Ordinarij, aut ejus ad hoc substituti, ullo pacto imprimere, vel vendere, aut imprimi, vel vendi facere, directe vel indirecte quoquo modo præsumat aut attentet. Quod si quis cujuscunque sit dignitatis, gradus, aut conditionis, hanc nostram mentem, decretum, statutum, legem & ordinationem in omnibus & singulis supradictis, tam Lutheranam, quam impressoriam materiam concernentibus, inviolabiliter observandam ullo pacto, aut quovis quasito colore vel ingenio contrafacere aut venire ausu temerario præsumpserit, præterquam quod illud irritum decernimus & inane, etiam in læsæ Majestatis crimen, ac nostram & S. Imperij gravissimam indignationem, proscriptionisque & Banni, ac Interdicti Imperialis, nec non alias sæpe dictas pœnas se ipso facto incurrisse cognoscat, harum testimonio literarum, sigilli nostri munimine roboratarum. Datum in civitate nostrâ Imperiali Wormatia, die octava Mensis Maij A. D. M D XXI. Regnorum nostrorum Romani II, ceterorum vero omnium sexto.

F I N I S.

LABYRINTHUS PRÆDICANTUM,

IN
DEMONSTRANDA VERITATE
LUTHERANÆ ECCLESIAE,

Ex
Responsis Nifanij, & doctrinâ Lutheranorum
propositus.

In circuitu impij ambulant. Psalm. II. v. 9.

ADhuc postrema nostra pro Carolo Magno Romano-Catholico sub prælo erant, cum novus Nifanij libellus *de Veritate Lutheranæ Ecclesiæ* nobis offertur adversus duos Jesuitas, *P. Jodocum Keddium*, & *P. Vitum Erbermannum* inscriptus. Causam hujus sui scripti proficitur Nifanius sibi datam à *P. Keddio*, quod is Lutheranis *XII. Propositiones* obtulerit, quas Catholicorum nomine poscat sibi probari & demonstrari: inter quas una hæc est, quâ postulat *P. Keddus*: *Ut Lutherani ministrantione, & peculiari argumento probent, penes se solos esse unicam veram Ecclesiam Catholicam, quam sanctam profiteamur in symbolo. Argumentum porro tale sit oportet, quo non æquè suam Ecclesiam veram esse probare possint Reformati, Anabaptistæ, Sociniani, alijque novatores: nisi enim tale sit, quemadmodum postulatur, actum agent, nec se meliores alijs, quos reprobandi, demonstrabunt.*

Hanc Propositionem, quia basis & fundamentum cæterarum statuit Nifanius, hinc post *Museum*, *Melchiorem Nicolai*, *Gerhardi Titium*, aliosque Prædicantes probandam suscepit, ex eaque promittit demonstratu-

straturum se, *Lutheranam Ecclesiam esse veram, & Apostolicam Ecclesiam, quæ eximiâ etiam puritate, ut loquitur, præ omnibus alijs particularibus ecclesijs, & cœtibus, qui Christi nomen profitentur emineat.* Hic verò dum contra Jesuitas id scriptum tuum producis, quid tibi Jesuitæ fecerunt? quis hætenus te aut scripto, aut verbo læsit? At dum P. Keddium provocas, cum larvis agis, quando is jam dudum ad aliam vitam transijt. Erbermannus clarus per Germaniam Theologus, & polemicis hisce scriptis tibi notus, si quid dignum reperiet, tibi respondebit: Nam quæ hætenus scripsisti, nemo Jesuitarum dignatus est calamo suo, quòd commune Jesuitarum judicium sit, omnia tua scripta esse è trivio Prædicantium, & officinâ textorum, aut exscripta ex alijs, quæ jam centies refutata sint, ac veluti in mortario pistillis confusa. Ego interim, quia Lutheranus episcopus haberi, hoc te honore, dignatus sum, ut paucis hoc scriptum tuum expenderem, & tanquam appendicem rogatu aliorum adjungerem ijs, quæ pro Carolo Magno scripsimus. Quanquam totum illud tumultuarium responsum ad postulata Keddij cum legerem, non aliter mihi occurrit, quàm *labyrinthus*, in quo *Nifanius* cum *Museo*, *Melchior Nicolai*, *Gerhardi Titio*, cæterisque Prædicantibus oberret, neque exitum invenire possit.

Expendamus nunc, quomodo *Nifanius Propositionem Keddij* resolvat? Primò quidem respondet tergiversando, dicendo quæ, neque Jesuitas, neque Episcopos, neque Pontificem Romanum suos esse judices, ad quos provocari velit. Sed neque nos tanquam Judices pro tribunali id poscimus, sed ut privati, & invitati à vobis ad vestram ecclesiam transeundi, quam dicitis esse verissimam, purissimam, & securissimam salutis viam. Igitur cum nullus cæco modo debeat suam religionem, & Ecclesiam deferere, & transire ad aliam: *Signatum enim est super nos lumen vultus tui Domine, Psal. 4.* jure id ipsum non modò Catholici, sed & Reformati, Zwingliani, Anabaptistæ, cæteri que ex adversa religione postulant, & Catholici cumprimis, quibus arduum est credere, à Luthero apostata, qui cum moniali in sacrilego toro ad extremum spiritum vixit, purissimam ecclesiam esse formatam. Rident nos Itali, Hispani, Galli, cætera que nationes: Itane, inquiunt, ab impurissimo monacho, purissima tandem Ecclesia? Quapropter hoc effugium nullum est.

II. Respondes: postulatum hoc Catholicorum esse ἄγρον, quod

quod in nulla Scriptura reperiatur, imo ἀντίρροπον esse dicis, & contra Scripturam. At quomodo hoc obtendere potes? nam etsi *Propositio* postulati in terminis non sit in Scriptura, res tamen, quæ postulatur, est in Scriptura: tum quia tu promittis te ex Scriptura demonstraturum, quod postulatur; tum quia vera Christi Ecclesia habet in Scriptura suas notas ac proprietates, ut libro 1. satis ostensum est, ex quibus SS. Patres Ecclesiam demonstrant. Ex his petitur ergo, ut nobis demonstres Lutheranam Ecclesiam solam esse veram Christi Ecclesiam. Notæ autem ejusmodi esse debent, ex quibus hoc demonstres, ne Calvinista, Zwingliani, Anabaptistæ, Puritani, Sociniani, Labbadeani, alijque sectarii ex iisdem simul suam ecclesiam convincant esse veram Christi Ecclesiam. Quare neque hoc responso te expedis.

III. Respondes: *Fundamentum fidei nostræ Lutheranae & salutis Hypostaticum*, est solus Christus. Isa. 28. 1. Cor. 3. *Organicum* verò, seu *instrumentale* sunt sola Prophetica, & Apostolica scripta, excluso Verbo tradito, exclusis quoque Conciliorum, & Pontificum Romanorum decretis. Accipimus hæc tantisper, quæ dicis. Petimus ergo, ut ex *organicis* illis Prophetarum & Apostolorum scriptis argumentum nobis proferas, quo probes, apud Lutheranos esse solam, & veram Christi Ecclesiam; eamque, quæ puritate præ cæteris ecclesijs præstet: id verò tale sit necesse, quo non Reformati, Zwingliani, Puritani, Confessionistæ in Anglia, Anabaptistæ, cæteri que sectarii suam etiam ecclesiam probent. Hic denud hæres, imò dicere coactus es: *Nusquam Scripturam nos in theologicis fidei controversijs definiendis ad peculiare aliquot fundamentum obligare, quo non alij etiam heretici, & sectarii utantur.* Ergo adhuc eadem causa illorum, quæ vestra, & cum illis in labyrintho oberras.

IV. Respondes: *Scripturam sacram, in qua hoc fundamentum Hypostaticum, & Organicum continetur, esse claram*: idque D. Augustini, Chrysostomi, & aliorum Patrum testimonijs obtendis. Contrà, si tam clara est Scriptura, oportet te adferre ex illa claritate Scripturæ argumentum, quo probes, & inferas: *Ergo apud Lutheranos est sola, verà, Catholica, & Apostolica Ecclesia*: Sed memor sis, ut tale argumentum proferas, quo non & Anabaptistæ, aut Reformati, seu quicunque alij sectarii suam sibi ecclesiam asserant: nam hi omnes pari claritate Scripturæ

V V V V

nixi,

nixi, apud se veram ecclesiam esse contendunt. *Adhuc ferra*, inquit Tertullianus. *per idem lignum reciproca.*

V. Respondes: *Hereticos quidem, aliosque sectarios, ad idem fundamentum provocare: Sed aliud esse pretendere idem fundamentum in theoria, aliud in praxi illud recte applicare: sicut diabolus*, inquis, *Matth. IV. disputavit, quidem cum Christo ex Scriptura, sed eam non bene applicavit.* Sed hic mera verba nobis reddis. Applica ergo Ephod, applica Scripturam, atque ex illa in praxi proferas argumentum, quo ostendas, *apud vos Lutheranos esse solam, veram, Catholicam, Apostolicam Ecclesiam.* II. Hoc, quod tu dicis, idem Reformati, Puritani, Confessionistæ in Anglia, Anabaptistæ, & centum in Europa sectæ dicunt, querunturque, Lutheranos non bene applicare Scripturam in praxi, Calvinistæ cumprimis, & Puritani, qui ob id Reformati Θεοδιδάκτοι, à Deo illuminati, & Orthodoxi appellari volunt.

Demum respondes: *nolle te Jesuitas in hac causa esse tuos iudices.* Quasi soli Jesuitæ id exigant, & non omnes Catholici, unà cum Reformatis, Zwinglianis, Anabaptistis, Socinianis, Labbadaeanis, id à vobis pari jure exigant, & expectent. Deinde vellem scire, in quo illa peculiaris in praxi applicatio posita sit, utrumne in donis naturalibus, an supernaturalibus Lutheranorum? an in peculiari S. Spiritus assistentia, an in alio aliquo præsidio? Quidquid hic dices, idem Catholici, idem Reformati, idem omnes alij obtendent, & contendent. Quare nondum ex labyrintho te explicas. *Quia impij in circuitu ambulant.* Psal. II.

VI. Respondes: *Nos Lutherani ecclesiam nostram particularem agnoscimus, neutiquam autem universalem, hoc est Catholicam, facimus.* Bona hæresis tuæ confessio! Ergo jam expungamus ex symbolo Apostolico, *Credo sanctam Catholicam Ecclesiam*, & dicamus: *Credo particularem ecclesiam Lutheranam.* Eò jam deducti estis, ut confiteri necesse sit, de facto non superesse Catholicam, & universalem Ecclesiam amplius in mundo. Imò hanc à mille annis extinctam dicitis sub Papatu: ergo falso Apostoli posuere in Symbolo suo, *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam*: quando Catholicum est, quod semper, quod ubique, & apud omnes est. Ut lib. I. exposuimus. Fallunt præterea nos omnia Prophetarum, Christi, & Apostolorum oracula de perpetuitate Catholicæ Ecclesie. Hæc nimirum ipsa Donatistarum hæresis, asserentium Ecclesiam toto orbe perijisse,

perijſſe, & in ſola Africa apud Donatiſtas manſiſſe: quemadmodum id Nifanius de ſua Lutherana Eccleſia docet. Ecce, quàm inviſum eſt vobis in Symbolo illud *Catholica Eccleſia* nomen, quia jugulum eſt veſtræ hæreſis: ut propterea malit Nifanius ſuam Eccleſiam particularem dici, ne à ſe ſuiſque hæc evidens nota & proprietas exigi poſſit.

Sed reprimis te, & dicis: *Quod ſi per Eccleſiam Catholicam intelligas eam, quæ eſt exſtructa ſuper fundamentum Prophetarum, & Apoſtolorum, quæque adeo pars eſt homogenea Eccleſie Catholice, qualis ante mille annos, & ante defectionem fuit, ita admittere te, inquis, Eccleſiam veſtram eſſe Catholicam.* Sed quàm abſurda hæc ſit reſponſio, conſtat ex eo, quòd omnis eccleſia particularis, præterquam quod ſit conſtructa ſuper fundamentum Prophetarum & Apoſtolorum, de facto ſemper debeat eſſe conjuncta cum *universali, & Catholica Eccleſia*, quæ ſub uno capite, & legitimis Paſtoribus, in una fidei profeſſione, Sacramentorum participatione, ſacrificio religionis, ſemper *aſpectabilis* fuit. Ita Eccleſiæ in Germania, Hiſpania, Gallia, Illyrico, ac cæteræ, (de quibus Irenæus & Patres) ſemper conjunctæ fuere cum univerſali, & Catholica Eccleſia ad hanc uſque diem; & toto quidem Orbe, & in altero etiam Orbe, ex quibus una univerſalis Eccleſia integratur. Ita Eccleſia particularis in Saxonia, Dania, Suecia, ad Lutherum conjunctæ fuerunt, donec per hæreſin veſtram abſcinderentur.

Saltem, inquis, Lutherana eccleſia eſt homogenea, ſive ejuſdem prorsus rationis, & indolis cum Eccleſia Catholica, quæ quinque primis ſæculis incorrupta floruit. Id tu dicis, & non probas, neque unquam probabis: non enim homogenea eſt eccleſia veſtra cum antiqua primorum ſæculorum Eccleſia, ſed heterogenea, quia hæretica eſt eccleſia, ut quatuor etiam hiſce libris oſtenſum eſt. II. Hac reſponſione tu redis ad *labyrinthum*, de quo hic agimus: nam Reformati, Zwingliani, Puritani, Confeſſioniſta in Anglia, Anabaptiſta, Sociniani, & omnes horum temporum ſectæ idem dicunt, idemque ſibi vendicant. Hinc omnes *Apoſtolicam Eccleſiam* apud ſe inveniri prædicant, qualis primis ſæculis incorrupta fuit, & à ſe ad Apoſtolicam formam reparata ſit. Hoc omnes clamant, & quantum hoc clamant, tantum omnes ſecum pugnare neceſſe eſt, cum *una tantum* ſit *Eccleſia Catholica* in una fidei profeſſione. Ita Catholici quia toto Orbe in una fidei profeſſione conveniunt, ex hac

V V V V 2

pugna

pugna vestra veritatem Catholicæ Ecclesiæ monstrant. Quare hæc pugna sectarum, est victoria Catholicorum; quemadmodum Hilarius dixit lib. I. de Trinit. *Lis hæreticorum nostra fides.*

Dicis tu quidem, omnes sectarios vendicare sibi veram Ecclesiam, sed suâ opinione tantum, quæ veritatem rei in se non excludat, nec Lutheranis hujus assertionis veritatem detrahat. Ita quidem est, sicuti *Reformati* non minus, quàm *Lutherani* dici volunt Catholici, quamvis veritas *Catholici nominis* apud solos *Catholicos* remaneat: sed hinc oportet te aliquod argumentum proferre, quo ostendas *solam, veram, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam* apud vos *Lutheranos* esse, ut ex illo *labyrintho* opinionum liberes te, & alios. Veritas enim in indivisibili posita est: sicut Ecclesia est pupilla oculi, quæ ne festucas quidem, multo minus istas trabes errorum intra se ferre potest.

VII. Tandem prodit Nifanius cum argumento in forma hujus syllogismi: *Ecclesia, quæ fidei articulos, quos Christus & Apostoli promulgarunt omnes amplectitur, nullum detrahit, nullum superaddit; quæ sanctimonia, & observationi mandatorum divinorum, (quantum divina gratia auxilio potest) operam impendit, quæ denique Sacramenta quæ Christus instituit, & quemadmodum instituit, secundum actus essentielles integrè administrat; illa est sine dubio sincera, & Apostolica Ecclesia: Jam verò Lutheranorum protestantium est talis; quod per inductionem patet, si doctrinam quam profitetur, contuleris cum apertis Scripturis Prophetiis, & Apostolicis: Ergo.*

Prolixus syllogismus, in quo viatico opus antequam decurras. Dicis hunc syllogismum dari ex definitione Ecclesiæ, in quo tamen nec genus, nec differentia, nec proprietates quidem ac notæ Ecclesiæ redduntur, quales lib. I. tibi ostendimus. II. Minor propositio secundum omnes sui partes falsissima est, nec enim Lutherani omnia fidei dogmata à Christo, & Apostolis promulgata credunt, ut discas ex centone Lutherano suprâ relato, & toto hoc libro tibi opposito; nec sanctimonia, & mandatorum observationi student, cum doceant *mandata Dei impossibilia*, prætereaque bona opera, quibus justitia conservatur & augetur, rejiciant; nec Sacramenta, quæ Christus instituit, servant, qui præter baptismum nullum Sacramentum integrum retinent; & cum veros Sacerdotes non habeant, cætera præstare non possunt. Igitur tota propositio

fitio

fitio ex falsa hypothefi procedit. Sedes tu Bifeldiæ, tanquam Patriarcha textorum, & nihil aliud facis, quàm ut fomnia, & deliria texas & intexas, quæ fi quis tibi retexat, apparet illico, quibus dolis rudem populum circumducas.

Sed permittamus tibi totum hoc argumentum fecundùm phantasmatum, quid evincis, nisi ut novo *labyrintho* te includas, & involvas? Nam quidquid hoc syllogismo confici vis, id totum sibi Reformati, Zwingliani, Puritani, Picarditæ, Anabaptistæ, Labbadæani, & centum in Angliâ, & Germania sectæ vendicant, eodemque argumento tam certam sibi reddunt suam Ecclesiam, etiam inductione factâ, quàm tu nobis Lutheranam exhibere desudas. Ecce quale tormentum vobis est unica Keddij propositio!

VIII. Prorumpis cum novo syllogismo, tanquam prior tuo etiam iudicio infirmior esset. hic nempe talis est: *In quocunque cœtu hominum docetur verbum Dei, quantum ad piam vitam, & salutem consequendam creditu est necessarium, & ministrantur Sacramenta legitime, quoad substantiam, juxta Christi institutionem, ibi in veritate est Christi Ecclesia; Hoc fit in Lutherano cœtu: Ergo Lutherana ecclesia est vera Christi Ecclesia.* Hoc totum argumentum denuò ex eadem lyra & chorda Prædicantur est. Nihil enim in *Majore*, nihil in *Minore* propositione reperias, quod non idem Reformati, Puritani, Zwingliani, Anabaptistæ, Sociniani, & cæteri novatores religionum de suis congregationibus, & ecclesijs asserant: ut cum hoc syllogismo eundem *labyrinthum* ingrediaris.

Ut autem videas, quàm malam hîc causam rursus agas, repeto totum hoc argumentum tuum falsum esse. Nam dissimulata tantisper *Majore*, *Minor* falsissima est: Neque enim apud Lutheranos docetur verbum Dei, quantum ad piam vitam requiritur, neque dogmata omnia ad salutem necessaria creduntur, neque Sacramenta legitime administrantur, ut tibi præter innumeros Scriptores, superioribus etiam libris demonstratum est. Quare, quod tibi probandum erat, hîc ex falsa hypothefi denuò assumis: præterquam, quod hæc omnia tibi adversus Reformatos, Anabaptistas, Puritanos, & cæteros sectarios probanda sint. *Errare fecit eos in invio, & non in via.* Psalm. 106.

Dixi, dissimulatâ tantisper *Majore*, quæ eâdem fallacia laborat:

VVVV 3

Nam

Nam verbum Dei, seu sincera prædicatio, & receptio verbi Dei, (ex quo procedit propositio hæc tanquam ex nota veræ Ecclesiæ,) non est nota Ecclesiæ; ratio, quia nota debet esse notior re, quam notat; at ubi fiat illa sincera prædicatio, & receptio verbi Dei, non est notius ipsa Ecclesia, eò quòd ab Ecclesia primum discendum sit, quæ sit vera prædicatio verbi Dei, cùm Ecclesiæ sit de vero sensu Scripturæ judicare, ut multis ostendit Bellarm. lib. 4. de Ecclesiâ c. 2. ex sententia SS. Patrum, præterea Valentia, Tannerus, Erbermannus, & alij innumeri Theologi. Sed hæc super re actum lib. 1. de Ecclesiâ. Eadem quoque hæc ratio est, de legitima Sacramentorum administratione. Doceas tu primum, apud Lutheranos esse *veros Episcopos, Pastores, & Sacerdotes*, & tum primum constabit, utrumne apud vos sit *legitima Sacramentorum administratio, ex potestate Ordinis & jurisdictionis*. Nam ut notior primum esse debet custos thesauri, quàm thesaurus; doctor quàm doctrina: ita Sacerdos & minister Sacramentorum notior esse debet, quàm Sacramenta, cùm à doctore petatur doctrina, & à Sacerdote, ac vero ministro Sacramenta, non contrà. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Rom. 10. *Ipsè dedit Pastores & doctores.* Eph. 4. *Qui vos audit me audit.* Luc. 10. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei,* Eph. c. 1.

Interim tu appellas identidem ad verbum Dei. Scio, ita olim etiam omnes pseudoprophetæ appellabant clamando: *Verbum Domini, Verbum Domini*; & tamen *spiritus mendax erat in ore omnium Prophetarum.* 3. Reg. c. 22. Paralip. 2. c. 18. Ita omnes priscæ, & horum temporum hæreses appellant ad verbum Dei, & ex eo Ecclesiam suam nobis demonstrare volunt. Verùm cæteris hæc prætermiſſis, quæramus, in quo consistat *verbum Dei*? In sola, inquis, sacra Scriptura, & scriptis Prophetarum, & Apostolorum, excluso verbo Tradito. Quæramus ultra: In quo sacra illa Scriptura consistat? Utique in canone, versione, & vero Scripturæ sensu. At quomodo hæc tria probatis reperiri apud solos Lutheranos, quin idem Reformati in Gallia & Hollandia, Puritani & Confessionistæ in Anglia, Zwingliani in Helvetia, Anabaptistæ in Frisia, & centum in Europa novatores religionum, eadem contentione, eodemque quo tu, jure id sibi vendicent? Hæc tu non modò Creticum, sed Ægyptiacum ingrede-

ingredieris labyrinthum. Hic tu concurrere facies Ægyptios contra Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, Isa. 19.

IX. Redis, & provocas ad *Scripturam claram*. Hæc enim tua professio est: *Scriptura sacra tam perspicue nobis dogmata ad salutem necessaria tradit, ut ex ea collectivè sumptâ, hominè dispositus sensum genuinum haurire possit, sine lumine aliunde allato*. Hic tu totus deliras, qui seposito verbo Tradito, seposito iudicio universalis Ecclesiæ, sepositis Concilijs, & Patribus, ad privatum cuiusque iudicium, & spiritum nos remittis. Hic ille enthusiasmus est omnium hæreticorum toties explosus, quocum totus redis in *labyrinthum Prædicantium*. Nam ad hunc privatum, & fanaticum spiritum tam pertinaciter provocant Calvinistæ, Gomoristæ, Arminiani, Zwingliani, Puritani, Independentes, Confessionistæ in Angliâ, Anabaptistæ, Sociniani, quàm Lutherani provocare non possunt.

Ab hoc enthusiasmo ut se expediat Nifanius, dicit, aliud esse iudicium ἐξηγητικὸν & προφητικὸν, quod est iudicium explicationis, & prolocutionis de Scriptura, atque id Doctoribus suis convenire dicit. Aliud verò est iudicium δοκιμαστικὸν, sive approbationis, quod populi est, dum approbat ea, quæ à Pastoribus, & Prædicantibus audiunt. Sed hic Nifani agitur de iudicio decisivo Scripturæ, eoque publico veræ Ecclesiæ, & infallibili, de controverso fidei dogmate, in quo aliquis quiescere possit, ac debeat, quale iudicium Catholici exhibent ex Concilijs Oecumenicis. Hic valet illud ex Apostolorum Concilio Act. 15. *Visum est Spiritui sancto, & nobis*. Lutherani verò, cùm Ecclesiam Catholicam non habeant, nec Concilium Oecumenicum, nec assistentiam illam Spiritus sancti, nec infallibile etiam decisionis, & declarationis iudicium, de controverso fidei dogmate habere possunt.

II. Hoc iudicium enuntiationis, & explanationis in Pastoribus, & approbationis in populo tam varium, & multiplex est, quàm variæ, & multiplices sunt sectæ, in quibus singulæ sibi ex suis doctoribus, & auditoribus id afferunt: & tamen tantum inter se, & à vobis dissident, quantum secta à secta differat necesse est. Itaque ista Græca verba distinctionis, hic λόγοι λόγοι sunt, & inania verba, quibus novis te laqueis induis. Avis semel capta, postquam pedem visco impressit, quo magis alas commovet, eo tenacius sese involvit.

III. Si

III. Si Scriptura est tam perspicua, ut quilibet è populo ritè dispositus possit dogmata fidei ex ea dijudicare, tum sanè mirum est ullum adhuc Lutheranum in tota Saxonia reperiri: Nam si Evangelium Christi, & Apostolorum scripta conferamus cum novo Lutheri evangelio & doctrina, tam clarè hæc in Scriptura opponuntur, quàm tenebræ luci. Docet enim Lutherus homini non esse liberum arbitrium, mandata Dei servatu impossibilia esse, opera bona non conducere, neque esse necessaria ad salutem, sola fide justificari homines, nullum peccatum, quantumvis enorme obesse homini, quo minus salvus fieri possit, modo fidem servet, nullam pœnitentiam peccatori esse necessariam, & quæ præterea evangelium Lutheri contra perfectionem Evangelicam, & mortificationem carnis, & Evangelium Christi docet, de quibus Lessius in consultatione Consil. I. & II. SS. Patres, & Interpretes. In his tam clara est oppositio Evangelij Lutheri, & Christi, ut cæcus sit, qui legendo non videat. Verbo. Cyprianus de dup. Mart. *Cur semper in ore habent Evangelium, Evangelium, cum tota vita eorum discrepet ab Evangelij præceptis?*

X. Ex hac propositione superioris syllogismi, duas alias propositiones hæreticas procudit Nifanius: quarum prima est, *omnia, quæ ad fidem, & mores spectant, clarè in Scripturis sunt.* Quam in rem multa adfert Scripturæ, & SS. Patrum testimonia: sed hæc omnia à Bellarmino lib. 3. de verbo Dei, Becano lib. I. Man. de Script. q. 4. & 5. Erbermanno lib. I. de verbo Dei c. 4. Valentia, Tannero, Forero, alijsque ad amussim sunt expensa, & diluta. Etiam talpa multos egerit terræ cumulos, qui facili pede proculcantur, qualia hæc tua sunt, vel obscura vel contorta, vel ad rem non pertinentia ex Gerhardino Augiæ stabulo, cui purgando ne ipse Hercules quidem sufficeret. Et quid attinet hæc toties repetere & proterere? Rem tamen paucis expendamus.

Ac I. licet in multis Scriptura sit clara, quæ ad fidem, & mores spectant, ideo in multis Lutherani etiam cum Catholicis conveniunt; in multis tamen est obscura, quod omnium Patrum, Theologorum, & Interpretum est iudicium, idque divina ordinatione factum docent SS. Patres: Tum ut altiora mysteria occultè traderentur. Ita Dionys. lib. de Eccl. Hierarch. Irenæus lib. 3. c. 4. & lib. 4. c. 36. Tum ad exercenda fidelium ingenia, & fidem. Ita Augustinus de Doct. Christ. c. 6. lib. II. de civit. Dei c. 14. Hieron. epist. 12. Gregorius M. hom. 12. in Ezech.

Tum

Tum ut Scripturæ intelligentia postuletur à Deo. Ita Origenes hom. 7. in Ezech. Hieron. in Isa. c. 18. Theophylact. in Matth. c. 13. Ex quibus simul constat falsum esse, quod tu dicis, Scripturam à SS. Patribus claram asseri. Qua super re Suarez tract. de fide disput. 5. Addit, in hoc fraudes omnium hæreticorum versari ad plebem decipiendam, eo quòd Scripturam suis claram persuadeant. Tum ut Ecclesiam audiamus, *Quæ est columna, & firmamentum veritatis*, 1. ad Timoth. 3. *Qui vos audit, me audit.* Luc. 10. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Matth. 18. Et tamen Nifanius falsissimè scribere audet: *Nusquam nos Spiritus sanctus remisit ad Ecclesiam, vel Ecclesiæ Concilia, sed ad Scripturam, unicam illam regulam fidei, & controversiarum.* Quid insanius dici poterat à Lutherano Episcopo, ad omnia Concilia Episcoporum proscribenda, & damnanda? Imo verò, cum Antiochiæ orta esset quæstio, & controversia de legalibus, nunquid res ad Concilium Apostolorum est remissa? Act. 15. ex quo illa vox & decisio relata: *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* Lege, quæ in hanc rem Patres, & Theologi ex V. & N. testamento proferunt.

II. Hanc obscuritatem ipsa Scriptura profitetur. S. Petrus epist. 2. cap. ult. de Epistolis Pauli: *In quibus sunt quedam difficultates intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perniciem.* Ita Matth. 13. & 16. ita Actor. 8. leges. Hinc Luc. 24. *Tunc aperuit illis sensum Scripturæ;* & Matth. 24. *Qui legit intelligat.* Et ratio hujus redditur ex rebus quæ traduntur in Scriptura. Nam etli historię & præcepta moralia de virtutibus, & vitijs sint planiora, quo sensu Chrysostomus, Irenæus, alijque Patres à te adducti subinde Scripturam claram asserunt, Prophetiæ tamen, & mysteria fidei de Trinitate, Incarnatione, prædestinatione, justificatione, præsentia in Eucharistia, alijsque, quantum non superant humana ingenia? II. Obscuritas est ex modo, quo tractantur Scripturæ, ob figuratas locutiones, tropos, metaphoras, allegorias, parabolas, ac cætera involucria. Adhæc quàm brevibus verbis, quàm alta mysteria comprehendit Scriptura? Qua super re lege Suarez Bellarm. Becan. & Interpretes. In his Nifanius nos remittit ad iudicium plebis. Aliter sanè Ambrosius epist. 44. ad Constantium Imperatorem scribit: *Mare est Scriptura divina, sensus habens profundos.* Aliter Irenæus: *Altissima mysteria non omnes capiunt, quia non omnes cerebrum habent.*

XXXX

III. Si

III. Si Scriptura est tam clara, ut à quovis dogmata fidei, & morum ad salutem necessaria ex ea intelligi, & dijudicari possint: quid faciunt tot Concilia œcumenica adversus tot hæreses? tot Episcoporum synodi? tot sanctorum Patrum explanationes? Quid ipsius Lutheri, & Lutheranorum commentarij? frustra hæc acta: poterant enim homines remitti ad Scripturam claram, in his omnibus controversijs fidei.

IV. Si tam clara est Scriptura, ut hic obtendis, quare vos Lutherani ex singulari dono applicandi Scripturam, quo dicitis vos valere in praxi, tot sæculi hujus hæreses non componitis in unam concordiam, & Ecclesiam? Imo cum omnes horum temporum sectæ clament Scripturam esse claram, quare non ultro in unam aliquam Patriarchalem Ecclesiam, aut sub Lutherò, aut sub Calvino Patriarcha convenitis? Maxime cum videatis Catholicos toto orbe terrarum per tot gentes, & tam diversas nationes in unam Religionem, & Ecclesiam, tam admirabili concordia doctrinæ convenire? Quæ enim *fidei & perfidiæ societas esse potest?* inquit S. Cyprianus M. epist. 3. Quid facit tanta sectarum per Germaniam multitudo, post Lutherum & Calvinum primùm introducta? *Quando non tam dolor, quam pudor apud nos loqui debet:* quemadmodum idem Cyprianus in hac causa dicit.

V. Si tam clara est Scriptura, quare à vestra Ecclesia non facitis initium, quæ in tot particulares sectas sub Lutherano nomine est divisa, ut in unam religionis concordiam redigatis? Sunt apud vos Saxonici Lutherani, qui Brentianam Ecclesiam 17. errorum damnant; sunt Melanchthoniani, qui Saxoniam Ecclesiam impugnant; sunt Flacciani, sunt Anhaltini, sunt Osiandrini, sunt qui Musculum sequuntur, sunt Calixtini, sunt viginti aliæ sectæ, quas apud Prateolam, & Gvalterium leges: omnes illæ sub Augustanæ confessionis professione se ferunt, & tamen in capitalibus fidei dogmatibus dissident. si inquam tam clara est Scriptura, quid faciunt illa dissidia in domo vestra? ut non prius in concordiam veniatis, antequam reformationem Catholicæ Ecclesiæ vobis sumatis? Ante Lutherum tota Germania in una majorum Religione se possidebat, imò verò à Carolo Magno, ad annum Christi 1440. ex quo typographia primùm inventa est, quàm rara erant biblia in ædibus & manibus civium? & tamen quàm multi pij, iusti, & sancti homines per Saxoniam? & plures profecto, quàm à Lutheri evangelio. Postquam vero Lutherus

popu-

populum ad biblia remisit, & novatores religionum persuaserunt populo, Scripturam esse tam claram, ut quilibet ex ea se iudicem in doctrina fidei ferre posset; illico tota Germania per inauditam metamorphosin innumeris hæresibus est repleta. & unde hoc malum? nisi quia Scriptura bona, ut Augustinus dixit, non bene intelliguntur?

Dicam planius: Scripturam etiam in ijs, in quibus clara erat, hæresis obscuram, & controversam fecit, & per hæreses divisit Ecclesiam. Quid clarius illo? *Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terra?* & tamen Simoniani, Marcionistæ, Manichæi, & tota Gnosticorum schola, unum Deum creatorem negavit. Quid clarius illo? *Verbum caro factum est:* & quid non turbavit Arius? Quid clarius illo? *Spiritus Deus est.* Joan. 4. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti* Matth. 28. & quid non Macedonius ausus, negando divinitatem Spiritus sancti? Quid clarius illo symboli? *Natus ex Maria Virgine,* & quid non Nestorius introduxit negando Θεοτόκον Virginem? Quid clarius illo? *Hoc est corpus meum,* & quot non sectæ super his claris verbis? aut quantum non Catholici, Lutherani, Calvinistæ, & Sacramentarij dissident? Quid clarius illo? *Credo unam sanctam Ecclesiam Catholicam,* & tamen, quot sectæ horum temporum eam dividunt, & suam faciunt? etiam illi, qui non nisi particulares ecclesias de facto apud se esse fatentur?

Et vero, cum Catholici Ecclesiam Catholicam ex symbolo Apostolico evincant, Nifanius ipsum symbolum Apostolicum in dubium vocat, ita enim scribit: *Symbolum hoc ab Apostolis ijsdem verbis, quibus absoluitur, minime traditum est, neque αὐτολεξὲς est conscriptum: ideo hanc traditionem, quia lubrico fundamento nititur, merito rejicimus.* Quod aliò hæc obsecro spectant, quàm ut ipsum Catholicum nomen, & clarissimam illam notam ex symbolo expungant? Nam quæ ad hanc rem Patres adferunt, ea cum Vossio dicit se rejicere. Quo non hæresis abit? aut quid hic aliud agis? quàm ut alius etiam ex eodem falso tuo principio, omnem etiam Scripturam sacram rejiciat? cùm Scriptura sacra non aliunde certius, quàm ex verbo Tradito probetur, (de quo lib. 1. actum est,) uti id ratio convincit: *Priori enim non datur prius, & cùm primum, & unicum fundamentum credendi apud vos sit Scriptura, & Scriptura ex alia Scriptura*

sacra demonstrari non possit, ne detur progressus in infinitum; reliquum est, ut ex verbo Tradito probetur, quod & Kemnitius, alijque Lutherani agnoscunt. Ita verè hic denuo labyrinthum ingrederis, ex quo se nemo Prædicantium expedit, qui verbum Traditum à Scripto distinctum tecum rejecit.

Altera hîc propositio Nisanij est de articulis fidei ad salutem necessarijs. Nam cum dixisset Lutheranam ecclesiam ex omnibus horum temporum ecclesijs esse veram, & Apostolicam Ecclesiam, eo quod credat omnia dogmata ad salutem necessaria, intelligebat simul à se queri, quænam illa sint dogmata, & unde ista dogmata petenda sint? At mirum, quantum hîc se torqueat, eundo per omnes Lutheranorum, & Calvinistarum officinas, & scriptorum judicia; & cum nihil certi inveniret, in quo pedem figeret, neque ex novo hoc labyrintho elabi posset, invehitur in Catholicos calumniando, dicendoque, quod inter ipsos etiam non conveniat de dogmatibus ad salutem necessarijs. Verùm si Nisanus Catholicos audiret, facilè se ex hoc labyrintho expediret, ne hæreticus esset.

Catholici igitur necessitatem credendi duplicem statuunt, quarum alia est necessitas *Medij*, alia *Præcepti*. De *necessitate medij* est illud, sine quo in re, vel in voto, juxta præsentem rerum statum obtineri beatitudo non potest: tametsi eo quis sine culpa careat, ex quocunque demum capite id contingat. Quemadmodum id exemplo Baptismi clarè ostendunt Theologi.

Necessarium *necessitate præcepti* illud dicitur: quod ex lege aliqua vel mandato, est sub gravi peccato faciendum; differt hæc necessitas à priori, quod quis salvari possit, si omittat ex divino præcepto faciendam, eo quod vel facultas ei faciendi non sit, vel quod invincibiliter ignoret præceptum; quod in priori necessitate locum non habet. Hoc modo inter Lutheranos, Reformatos, aliosque heterodoxos multi sunt, qui præcepta, & præscripta fidei dogmata inculpabiliter, & invincibiliter ignorant, ideoque materiales hæretici sunt, non formales, & salvari possunt, modò per baptismum in Ecclesiam sint ingressi, & præcepta decalogi servant: & si lapsi sint in peccatum mortale, per contritionem, & pœnitentiam peccata expient, ac Deo se reconcilient. Quinam vero illi sint, & quàm multi, paucique, Dei est, non hominis judicare. Sanè verò si Gen-
tiles,

tiles, qui lumine naturali aut verum Deum cognoscebant, aut cognoscere debebant, nam quod *notum est Dei*, το γνωστον τῷ Θεῷ, manifestum est illis, Deus enim illis manifestavit; invisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Ut multis hæc contendit Apost. Rom. 1. Si inquam illi, ut Apostolus dicit, *inexcusabiles* sint, quale Christianis iudicium manet, maximè inter Catholicos versantibus, qui Ecclesiam non cognoscunt, aut ut cognoscant, non inquirunt? quam SS. Patres sole clariorem, & in tabernaculo solis positam docent. Deinde, si iidem Gentiles, qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt, teste eodem Apost. Rom. 2. v. 12. & damnabuntur, non tanquam transgressores legis Mosaicæ, vel scriptæ, nam talem ignorabant, sed tanquam prævaricatores legis naturalis, in quam peccaverunt, & quam ignorare non poterant; Quid Christianis futurum, & qui legem Dei impossibilem statuunt? aut quale iudicium erit horum errorum magistris, qui *veritatem Dei in iniustitia detinent*? Rom. 1. vers. 18. & sola fide, quæ vel ex hoc ipso falsæst, salutem suis promittunt?

Igitur, ut ad primam quæstionem de necessitate mediij, in qua tu Catholicos dissentire inculcas, redeamus. & paucis: De necessitate mediij primò est ipsa fides supernaturalis in adultis, ad gratiam justificationis, & æternam salutem necessaria: *Sine fide enim impossibile est placere Deo*, Heb. 11. *Qui non crediderit condemnabitur*, Marc. ult. ita S. Thom. 2. 2. q. 2. art. 3. quæ communis est Theologorum doctrina: de quo Suarez disp. 12. de Necessitate fidei sect. 1. alijsque innumeri. Hinc Trident. Sess. 6. c. 7. Baptismum docet esse *Sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contigit justificatio*.

II. Inter ipsas res credendas primum est ipse Deus, sive Dei existentia, quæ omni tempore, & in omni legis statu, fide explicita fuit creditu necessaria: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*. Hebr. 11. v. 6. Hæc rursus communis omnium Catholicorum sententia est, de qua Suarez disp. 12. sect. 3. Valentia q. 2. p. 3. Tannerus disp. 1. q. 7. dub. 2. cæteri que Theologi. Ex hoc Apostoli axioma rursus alterum deducitur: Fides nimirum Dei Remuneratoris necessitate mediij ad salutem necessaria. Quæ itidem est communis Theologorum sententia. Quæ vero alij hic contra movent,

XXXX 3

Utrum-

Utrumne hæc fides in omni casu explicita esse debeat? deinde, an super-
naturalis? leges apud eosdem Theologos. Sed hoc denuo hic ad rem non
facit, cum inter Scholasticos terminos disceptetur. Sufficit hic dicere,
esse de necessitate medij, credere Deum remuneratorem bonorum, &
vindictam malorum. Id fitu cum Lutheranis tuis rectè crederes, ut oportet,
non doceres, nullum bonorum operum esse meritum, nec mercedem;
Non doceres, mandata Dei non posse servari, neque ex eorum
observatione esse remunerationem; Non doceres, sola fide ita justificari
homines, ut nulla homini Christiano peccata, qualiacunque illa sint,
& quantumvis enormia, obesse possint ad salutem: *Si non sunt merita,
quomodo judicabit Deus hunc mundum?* inquit S. Augustinus Epist. 46.
ad Valentinum. Hoc præterea dogma ita lumine naturæ notum est, ut nulla
prope gens tam barbara reperta sit uspiam, aut tam impia, quin Deum,
aut deos suos coluerit remuneratores bonorum, & vindictas malorum:
quod tamen insitum naturæ lumen hæresis vestra extinxit in suis, qui
nec merita bonorum operum, nec remuneratorem agnoscunt, nec
aliam damnationis causam, quàm ex neglectu, contemptuve Lutheranæ
fidei, statuunt. *Tamenim dives est Christianus homo, Luthero iudice,
ut perire non possit, modo fidem solam retineat.*

III. Post promulgationem Evangelij, de lege ordinaria, ac per se
loquendo, semper necessaria fuit necessitate medij, fides explicita Incarn-
nationis, quâ credas, *Christum esse verum Deum, & hominem, natum,
mortuum, & resuscitatum.* Idem est de mysterio SS. Trinitatis. Utrum-
ne verò etiam fides implicita horum mysteriorum ad salutem satis esse
possit, sicut in lege naturæ, & veteri Testamento satis erat, maximè in
casu, quem ex Catholicis moves; si quis nimirum puer ad usum ratio-
nis deductus, & lumine supernaturali adjutus convertat se ad Deum, eli-
ciendo actum fidei, & amoris Dei, quo iustificetur, & per consequens ad
salutem perveniat, etsi nihil explicitè de Christo adhuc cognoverit, au-
diveritvè? disceptant Theologi, neque huc denuò spectat. imo sufficit in
genere vobis respondere, hæc mysteria esse de *necessitate medij*, in quo
omnes Catholici conveniunt, quidquid sit de modo, aut casu aliquo ex-
traordinario. Semper tu ea inter controversa fidei dogmata falso obtru-
dis, quæ salva fide inter Theologos disputantur, sive id fraude facias, sive
ignorant-

ignorantia, tuam conscientiam appello. An tu putas, D. Thomam, & magnos post eum Theologos nescisse, quid hac in re docendum sit, ut illud prius à te, tuisque discendum sit?

His nunc accedit Baptifinus, in re vel in voto, necessitate medij necessarius, extra martyrij casum. Quam necessitatem medij, si agnosceres, non doceres, infantes sine baptifino, vel in re, vel in voto, salvari.

His postremum addunt Pœnitentiam necessitate medij, & præcepti necessariam adultis in peccatum mortale prolapsis, quibus ea vel formalis, vel virtualis necessaria est: sed ab hac necessitate vos rursus absolvit omnes peccatores, quibus sola fide iustitiam, & vitam æternam promittitis: *Tam enim dives est homo Christianus*, inquit Lutherus, *ut perire non possit, modo solam fidem retineat*. Igitur cum Apostolus scribit ad Corinth. Epist. I. c. 6. *Nolite errare, neque fornicarij, neque idolis servi- entes, neque adulteri, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriof, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei posside- bunt*; aut cum ad Galat. c. 5. dicit: *Manifesta sunt opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, & quæ multis ibi percen- set peccata, concludendo, Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non con- sequentur*, nihil ad vestram pœnitentiam spectant, quæ sola fide iustifican- te absolvitur; nihil quoque ad vos, quando ad Hebr. c. 13. scribit: *Forni- catores, & adulteros judicabit Deus*; quando Lutherus, qui in sacrilego concubinato vixit, cum sacrata moniali ad ultimum vitæ, à Nifanio Beatus ubique Lutherus appellatur, interque choros Prophetarum, & Apostolorum collocatur. Nihil hîc referam de gratia habituali, quæ ad- ultis necessitate medij necessaria statuitur à Catholicis, cum & hanc so- la fide iustificante suppleant. Cætera quid attinet referre, quæ hic Præ- dicans cum omnibus alijs dogmatibus, quæ de necessitate medij, & præ- cepti necessaria sunt, è medio tollit?

Sed nunc altera quæstio restat, unde dogmata fidei, quæ & neces- sitate medij, & præcepti necessaria ad salutem requiruntur, petenda sint? Respondent Catholici, ex verbo Dei scripto, & tradito, ex symbolo Apostolico, ex consensu universalis Ecclesiæ, & SS. Patrum, ex declara- tione Conciliorum Occumenicorum, inter quæ postremum fuit Con- ciliū

cilium Tridentinum, in quo fidei dogmata adversus hæreticos horum temporum decisa habemus. In his enim *Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis*, 1. ad Timoth. 3. Atque hæc dogmata Catholicorum, si sufficienter sint proposita heterodoxo, & heterodoxus suam sententiam cognoscat erroneam, tenetur ex præcepto, sub gravi peccato, illa acceptare, & credere; nisi ex materiali hæretico transire velit in formalem. Qua super re legat Doctores, qui conscientia doctrinam tractant, Sanch. lib. 2. moral. Bona. 2. d. 3. p. 3. Ferdin. de castro Palao. 4. disp. 1. p. 12. Coni. disp. 14. de fid. Filliut. n. 25. Layman. lib. 2. c. 10. & 12. aliosque.

Hic verò cum quæritur à Nifanio, unde dogmata Lutherana fidei ad salutem necessaria sint petenda? remittit nos primò ad Habercornium, à quo systema omnium fundamentalium articulorum fidei confectum sit, quibus addit Kemnitium, Joannem Gerhards, Danhauerum, Polycarpum Lyserum, & scripta symbolica. Itane quispiam sanæ mentis contempto Catholica Ecclesia, & omnium Episcoporum & Doctorum Catholicorum judicio, hærebit istorum Prædicantium judicio, ut ab his petat necessaria ad salutem fidei dogmata? præterquam quod idem Reformati, Zwingliani, Anabaptistæ, & centum in Anglia, & Germania Sectarij ex suorum Ministrorum judicio offerant.

II. Remittit nos Nifanius ad Augustanam Confessionem, ad Confessionem fidei Smalcaldicam, ad Catechismum Lutheri majorem, & minorem, ab his enim, inquit, clarè nos doceri ex Scriptura, quæ sint dogmata fidei necessaria ad salutem, imò hæc esse biblia laicorum, inquit Nifanius. Ergo rursus contempto judicio Conciliorum œcumenicorum, & Episcoporum, comittam me judicio Lutheri, & horum judicio, qui confessiones fidei vestra fabricarunt? Vel illud judicium est fallibile, vel infallibile? Si fallibile, sanè illo judicio me committere non possum, nec debeo. Si infallibile? ergo jam præter Scripturam habemus aliud judicium infallibile, quod est contra vestram doctrinam.

Sed inquires, saltem in declaranda, & in explicanda Scriptura infallibile erit, sicut Catholici de suis Concilijs œcumenicis asserunt; *De intelligentia enim hæresis est, non de Scriptura; & sensus, non sermo sit crimen*. Hil. lib. 2. de Trinit. Verum hîc tibi primò probandum est, apud Lutheranos esse veram Ecclesiam, cui assistentia illa Spiritus sancti in declarando

rando vero Scripturæ sensu promissa sit, hoc tu nunquam præstabis: ut hic cum impijs denuo in circuitu ambules. Deinde hoc consilium, & principium, quo juvare me, & in viam reducere volebas, est contra tua principia, qui dicis, & doces: *Nullibi nos Scriptura aut Spiritus sanctus remittit ad Ecclesiæ judicium, sed ad ipsam Scripturam, ut ex ea immediate dogmata fidei ad salutem necessaria petamus*; & in hoc Scripturam tam claram esse dicis, ut quilibet ritè dispositus, possit ea dogmata fidei, sine mutuo aliunde lumine cognoscere, dijudicare, & tutò credere. At verò quid hic aliud rursus agis, quàm ut ad tuum labyrinthum redeas? Nam quidquid promittis ex judicio Lutheri, ex Augustana, & Smalcaldica confessione, aut scriptis symbolicis vestrorum Ministrorum, hoc totum promittunt Calvinistæ, Zwingliani, Puritani, Confessionistæ in Anglia, Anabaptistæ, Sociniani, cæteri que novatores religionum, ex suarum Confessionum, scriptorum symbolicorum, conciliabulorum judicio, imo tam firmiter stant Calvinistæ Calvini, Zwingliani Zwinglij, & alij novatores suorum auctorum judicio, quàm Lutherani Lutheri, eandemque Spiritus sancti assistentiam suis ecclesijs tribuunt. Hic ergo aliquo argumento evidente, & certo, ex hoc inextricabili labyrintho expedire nos debes, quod ex proposito Keddiij postulato requiritur. Sed vide, ne pro ingenio priscorum hæreticorum denuo agas, de quibus Tertullianus lib. contra Valentinianos: *Habent artificium hæretici, ut prius persuadeant, quàm doceant. Veritas autem docendo persuadet*. Prædicantes estis, & nihil unquam probantes.

Demum, cum te expedire non posses, dicis dogmata ad salutem necessaria, quibus Lutherani à Papistis, & Reformatis discernuntur, non esse ad salutem necessaria. ita enim sub initium libelli scribis: *Esto dogmata propriè Lutherana, hoc est, ut ego intelligo, quorum assertione Lutherani à Papistis & Reformatis discernuntur, & illis per invincibilem forte errorem negatis, possit quis esse membrum veræ Ecclesiæ; sufficit tamen quod Scripturis divinis non sint adversa*. Ex his constat, te profiteri Lutherana dogmata, quantum differunt à Catholicorum, & Reformatorum dogmatibus, non esse adversa Scripturæ, aut per invincibilem ignorantiam innoxie credi posse: & cum idem tibi dicendum sit de Catholicis, & Reformatis, perinde secundum te erit, in quacunque religione ex his

Y Y Y Y

tribus

tribus quis vixerit. Quod jam ante te, Calixti vestri dogma fuit, eò quòd hæ tres religiones, secundùm Apostolorum symbolum, omnia credant ad salutem necessaria.

Sed quid jam respondebis alijs religionum novatoribus? qui idem de sua religione contendunt, & in hanc triadem non minus admitti volunt, quàm Lutherani: eò quòd dicant, se nihil Scripturæ adversum docere, aut credere. Hic tu novum denuo, & periculosissimum labyrinthum ingrederis, quòd illis urgentibus admittere cogaris, quemlibet in sua religione posse salvari, modò Scripturam retineat, eamque secundùm suæ congregationis iudicium sequatur. Hactenus te Nisani per omnes errorum tuorum labyrinthos comitatus sum, modò ultra sequi non possum, quia ad præcipitium Acherontis me deduxisti, ubi impij, & athei cruciantur.

Interim his omissis, redeamus ad nostra, quæramusque primò, quæ sint illa dogmata, in quibus Lutherani à Catholicis, quos tu Papistas, & Pontificios appellas, discernantur? hæc verò tu nec profers, nec recensere audes: facilè autem, ac planè cognosces ex Concilio Tridentino, si per singulas Sessiones eundo, relegas damnata Lutheranae religionis dogmata; aut si ea, quæ in Centone Lutherano indicavimus, per censere velis. Hæc verò Lutherana dogmata, si tu dixeris Scripturæ non esse adversa, aut ad salutem non esse necessaria, nã tu plus quàm lupinum stomachum habes, qui hæc ex Scriptura concoquere possis, quin non omnes omnino horum temporum hæreses in unam Ecclesiam, & religionem simul componas.

II. Quæramus quæ sint dogmata, quibus Lutherani à Reformatis, seu Calvinistis discernuntur? Nec ea tu profers in medium. Interim alij plures, alij pauciores recensent. Est inter vos, qui centum errores Calvinistarum, diversos à vestris, edito libro percenseat: sed non opus tanta multitudine, quando satis constat, Lutheranos à Calvinistis separari auctore hæresis, ministerio verbi, templis, coetibus, ritibus, ministris, eorumque ordinatione, & potestate, Sacramentorum administratione, doctrinâ religionis. At his, & cæteris hic omissis, docent Calvinistæ, Christum in cena sua non esse verè, & realiter præsentem; contra Lutherani verè, & realiter præsentem esse docent: quæ duo cùm contradictoria

dictoria sunt, nunquam convenire possunt in unam veritatem: ut aut Lutheranos, aut Calvinistas falsam cœnam administrare necesse sit. Itaque si hæc non sunt necessaria dogmata salutis, sed tanquam adiaphora religionis, nihil interest, sive Calviniani, sive Lutherani ministri populo imponantur, sive cœnam à Calvinistis, sive à Lutheranis accipias. Verbo, nihil interest, Lutheranus sis, an Calvinianus. Ecce qualem Superintendentem, & episcopum animarum vestrarum, & quam fidum ministrum vos Bilsfeldienses Lutherani sortiti estis ex Dania, qui ex una religione transformat vos in aliam! Quid verò Apostolus Paulus? 1. ad Corinth. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.*

Scribas tu nunc, & exscribas, quantum placet; dicas & garrias, quantum vis, curras in tuo labyrintho, quantum potes. Hic tu nullum exitum reperies, nisi ad Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam redeas, quæ primum inquirenda per veras notas, & proprietates suas in Scriptura, in symbolo Apostolico, & in Concilijs propositas: inventâ verâ Ecclesiâ, invenes veram assistentiam Spiritus sancti, & infallibilem controversiarum decisionem in Concilijs œcumenicis, ex Pontificum, & Episcoporum judicijs: quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Extra hanc Ecclesiam uti nec veritas, ita nec salutis spes promissa est. Quemadmodum inter ceteros Patres S. Augustinus ad Emeritum Donatistarum Episcopum, Serm. super gestis cum Emerito scripsit, quæ & mihi ad Lutheranum Episcopum scribere licebit: *Salutem non potest habere nisi in Ecclesia Catholica. extra Ecclesiam totum potest habere præter salutem: potest habere honorem, potest habere Sacramentum, potest cantare Halleluja, potest respondere Amen, potest Evangelium tenere, potest in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, fidem & habere, & prædicare; sed nusquam nisi in Ecclesia Catholica salutem potest invenire.* Lib. verò contra lit. Petiliani c. 13. *Quarimus unde fuerit diabolus homicida ab initio? & invenimus, quod primum hominem occiderit, non gladium stringendo, sed persuadendo peccatum, & à Paradisi felicitate ejiciendo. Quod tunc Paradisus, hoc nunc Ecclesia. Diaboli ergo filij sunt, qui homines ab Ecclesia seducendo interficiunt: sicut ergo*

YYYY 2

per

per verba Dei novimus, ubi sit Paradisus plantatus; sic per verba Christi, ubi sit Ecclesia, didicimus: per omnes inquit gentes, incipiens ab Hierusalem. Ab isto universo ad partem quamlibet, quisquis separat hominem, ille diaboli filius, & homicida convincitur. Inde Epist. 152. ad populum factionis Donatist. Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod à Christi unitate disjunctus est, non habet vitam, sed ira Dei manet super eum. Lib. 4. contra Donatist. c. 8. Constituamus aliquem castum, continentem, non avarum, non idolis servientem, hospitalitatem indigentibus ministrantem, non cuiusquam inimicum, non contentiosum, patientem, nullum amulantem, nulli invidentem, sobrium, frugalem, sed hereticum; nulli utique dubium est, propter hoc solum, quod hereticus est, regnum Dei non posse surum. Tom. 3. D. August. seu D. Fulgentius de fide ad Petrum Diaconum c. 39. Firmissimè tene, & nullatenus dubites, quemlibet hereticum, vel schismaticum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizatum, si Ecclesia Catholica non fuerit aggregatus, quantascunque elemosynas fecerit, & si pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse salvari: omni enim homini, qui Ecclesia Catholica non tenet unitatem, neque baptismus, neque elemosyna quamlibet copiosa, neque mors pro Christi nomine suscepta, proficere poterit ad salutem, quamdiu in eo heretica, vel schismatica pravitas perseverat, quæ ducit ad mortem. Et quæ non in hanc rem Augustinus de Bapt. contra Donatist. lib. 4. c. 17. Tract. 6. in Joannem, lib. 1. de serm. Dom. in monte c. 9. ceterique Patres ac Scriptores? Quare redi ad Catholicam Ecclesiam, ex qua omnes novæ & veteres hæreses exierunt, Joan. 1. c. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.

Nam in quanto stultitiæ, & vanitatis errore verferis, vel ex hoc ipso labyrintho satis intelligis. Vis totam Ecclesiam Catholicam reformare, hinc tot Catholicorum dogmata oppugnanda, & expugnanda suscepisti: nec tamen ex hac unica propositione P. Keddiij te expedire potes, ut vel in speciem prudenti viro Lutheranae ecclesiæ veritatem ostendas. Quare, si quid respondere cogitas, primùm ex hoc labyrintho te evolvas, & pressè, ac solidè aliquid ad rem ipsam repones, omittis illis ambagibus, & rerum involucris. Id nisi præstiteris, scito nec me, nec alium facile

cile